

FŐTITKÁRI KONCEPCIÓ

Kovács Ilona

2026. február 16.

Tartalomjegyzék

1	Bevezető
3	Részletes főtitkári koncepció
3	A tudományterületek közötti együttműködés megerősítése
4	<i>A köztestület láthatóvá tétele</i>
5	<i>Stratégiai kutatási irányok összehangolt támogatása</i>
5	A magyar tudomány nemzetközi beágyazottságának elmélyítése
6	<i>A köztestület külső tagjainak fokozottabb bevonása</i>
7	<i>Jogi és szervezeti keret az ERC-részvétel biztosítására</i>
8	Integrált kutatási ökoszisztéma
10	<i>Az egyetemi kutatócsoport-hálózat jövője</i>
10	<i>Országos posztdoktori pályázati rendszer</i>
12	1. melléklet: Részletes működési modellek
18	2. melléklet: Válaszok a tudományos osztályok kérdéseire
27	3. melléklet: Kovács Ilona szakmai életrajza

„Az élet nem csatával, hanem hálózatépítéssel hódította meg a világot”¹ – Lynn Margulis

Bevezető

A jelenlegi tisztújítás rendkívül kiélezett történelmi és politikai helyzetben zajlik. Ezzel egyidőben az akadémiai szabadság gyengülése, az oktatás és kutatás-fejlesztés alulfinanszírozottsága, valamint a nemzetközi tudományos térből való részleges kiszorulás az európai nemzetekre jellemző tudásalapú fejlődéstől való leszakadás és a nemzetközi elszigetelődés pályájára taszítja éppen az országot². **Az akadémiai szabadság helyreállítása, a kutatás és az oktatás stratégiai prioritásként való kezelése, valamint a globális tudományos közösséggel való kapcsolatok újjáépítése** elsősorban politikai döntéseket és erőforrásokat igényelő programok. Amennyiben azonban ez a politikai akarat megszületik, a Magyar Tudományos Akadémia szerepe kifejezetten fontos lehet a szaktudáson és érdemeken alapuló döntéshozatal intézményes megerősítésében, hiszen olyan tapasztalattal és társadalmi legitimitációval rendelkezik, amelyre egy megújuló kormányzás hitelesen támaszkodhat.

A fenti **prioritások** kezelése, ugyanúgy, mint az MTA több tudományos osztálya által felvetett problémák³ nagyrésznél megoldása, alapvetően politikai döntésektől függ. A jelen főtitkári program azonban nem a jövőbeni politikai akarat előrejelzésére vállalkozik. Ehelyett azt kívánja világosan megfogalmazni, hogy az Akadémia főtitkára milyen értékek mentén szervezné saját működését és közéleti szerepvállalását. A program így nem kész megoldásokat ígér egy jelenleg meglehetősen bizonytalan környezetben, hanem olyan stabil értékalapot rögzít, amelyhez a felmerülő kihívások és döntési helyzetek következetesen mérhetők lesznek.

A főtitkári koncepciót meghatározó **három alapvető érték**, amelyekre a köztestület szolgálatát építem: a tudományterületek közötti **együttműködés megerősítése, a nemzetközi beágyazottság** elmélyítése és a **jövő** élvonalbeli kutatói közegének **megalapozása**. Ezek nem elméleti irányelvek, hanem személyes tapasztalatokból, megélt helyzetekből, a tudóstársakkal folytatott párbeszédéből formálódtak, és amelyeket az MTA és a Fiala Kutatók Akadémiája (FKA) közös, 2025-ös átfogó felmérésének⁴ eredményei is megerősítettek. E három érték együttesen olyan szemléletet jelöl ki, amelyre egy korszerű és előrettekintő főtitkári működés épülhet. Szemléletben a tudomány különböző területei, generációi és közösségei nem elkülönült szigeteket formálnak, hanem egymást erősítő kapcsolódások hálózatát alkotják.

Főtitkári koncepcióm **alapelve az integráció**, mely összhangban áll Lynn Margulis gondolatával: a tartós fejlődés nem a szétagolt egységek közötti harcból, hanem az azokat összekötő kapcsolatokról születik meg. A magyar tudomány ma számos tekintetben fragmentáltan működik. Különálló tudományterületek, generációk, intézmények, hazai és nemzetközi közösségek között feszülnek határvonalak. Meggyőződésem, hogy a következő időszak egyik legfontosabb feladata e különálló „modulok” összekapcsolódásának erősítése, méghozzá nem az önállóságuk feloldásával, hanem olyan együttműködési formák kialakításával, amelyekben a sokféleség erőforrássá válik. Világosan kell látnunk, mely területek között érdemes új hidakat építeni ahhoz, hogy az Akadémia felkészülten tudjon reagálni a változó körülményekre.

¹ „Life did not take over the world by combat, but by networking.” (Lynn Margulis, 1987)

² Szathmáry Eörs: A tanuló társadalom megteremtése Magyarországon *Magyar Tudomány* **187/2**, 2026.

³ Az MTA I. és XI. osztálya által írásban felvetett kérdésekre a 2. mellékletben található válaszok

⁴ https://mta.hu/mta_hirei/kutato-i-felmeres-2025-114801

Főtitkári koncepcióm a fent említett meghatározó értékek mentén **három hosszú távú stratégiai célt** fogalmaz meg, és ezeken belül **több specifikus javaslatot** is részletez. A javaslatok az aktuális helyzetből és a közelmúltban felszínre került problémákból indulnak ki, a főtitkári hatáskörön belül legégetőbbnek tűnő kihívások kezelésére szolgálnak. Ugyanakkor keretrendszerük a jövőben felmerülő új feladatok esetén a hosszú távú stratégiai célok mentén rugalmasan bővíthető és továbbfejleszthető.

STRATÉGIAI CÉLOK

1. stratégiai cél: **A tudományterületek közötti együttműködés megerősítése**

Javaslatok:

- A köztestület láthatóvá tétele
- Stratégiai kutatási irányok összehangolt támogatása

2. stratégiai cél: **A magyar tudomány nemzetközi beágyazottságának elmélyítése**

Javaslatok:

- A köztestület külső tagjainak fokozottabb bevonása
- Az ERC⁵ pályázataiban való részvétel jogi és szervezeti feltételeinek kialakítása

3. stratégiai cél: **Egy integrált kutatási ökoszisztéma kialakítása**

Javaslatok:

- Az egyetemi kutatócsoport-hálózat jövőjének rendezése
- Az országos posztdoktori pályázati rendszer újjáépítése

ESZKÖZÖK

A három stratégiai cél teljesítése nem csupán jó szándékot és szervezeti odafigyelést igényel, hanem olyan korszerű, egymással összehangolt eszközöket is, amelyek képesek a tudományos közösség sokszínű elemeit valódi rendszerré szervezni. E koncepció ennek érdekében három egymást kiegészítő eszközrendszert javasol:

MTA Interaktív Köztestületi Adatbázis

Az Akadémia mesterséges intelligencia által támogatott digitális infrastruktúrája, amely a köztestület tagjainak munkáját láthatóvá, a kapcsolódási lehetőségeket felismerhetővé, és a stratégiai döntéshozatalt adatalapúvá teszi.

MTA Stratégiai Kutatások Intézete

Az Akadémia stratégiai kutatási kezdeményezéseinek pénzügyi és intézményi háttere. A Stratégiai Kutatások Intézete olyan rugalmas inkubációs alap, amely stratégiai projektek indítását és a nemzetközileg is élvonalbeli kutatások stabilitását biztosítja.

MTA Tudománypolitikai Fórum

Az MTA által kezdeményezett együttműködés, amelyben az egyetemek, a HUN-REN, az NKFIH, valamint más tudománytámogató szereplők rendszeres párbeszédet és közös tervezést folytatnak. A Tudománypolitikai Fórum célja, hogy összehangolt, országos megoldások szülessenek a kutatási ökoszisztéma egészét érintő kérdésekre.

⁵ European Research Council – Európai Kutatási Tanács

RÉSZLETES FŐTITKÁRI KONCEPCIÓ

1. A tudományterületek közötti együttműködés megerősítése

A magyar tudományos életet az elmúlt években egyre erősebb megosztottság jellemezte. Ennek egyik legfrissebb példája a HUN–REN kutatóhálózatának tudományterületek mentén való szétválasztását⁶ követő szakmai és közéleti visszhang, amely jól mutatja, milyen könnyen alakulhatnak ki szektorális érdekellentétek. Bár önmagában nem feltétlenül probléma, ha a humán-, társadalom- és természettudományok eltérő szervezeti keretek között működnek, de az egymással versengő, izolált érdekcsoportok kialakulása gyengíti a tudomány egészének érdekérvényesítő képességét és felfedező potenciálját.

Ezzel szemben a nemzetközi tudományos trendek egyre határozottabban az inter- és transzdiszciplináris együttműködések irányába mutatnak. A digitális bölcsészet, a kognitív tudományok, a bioinformatika vagy a klímatudomány mind olyan területek, ahol korábban távolinak tűnő tudományágak, eltérő tudományterületek váltak egymás természetes partnereivé. A mesterséges intelligencia gyors térnyerése pedig világossá tette, hogy a jövő kulcskérdései csak a különböző tudományterületek összehangolt tudásával, és azok egymás iránti bizalmával kezelhetők⁷.

Az Akadémia ereje abban rejlik, hogy képes hidat teremteni a tudományágak és tudományterületek között. Meggyőződésem, hogy **a megosztottsággal szemben az együttműködés** nemcsak érték, hanem stratégiai erőforrás is, amelyből a teljes tudományos közösség profitál. Ott születnek meg a valódi felfedezések, ahol különböző tudományos világok találkoznak.

1.1. Szakmai tapasztalataim, amelyek a tudományterületek közötti együttműködés erősítéséhez kapcsolódnak

Saját tapasztalataim is azt igazolják, hogy a tudományterületek közötti együttműködés a kutatói munka egyik legfontosabb inspirációja. Bár az Akadémián egy társadalomtudományi osztályhoz tartozom, kutatói és oktatói munkám során számos természettudományi területen dolgozó kollégával működtem együtt. Kutatási kérdéseimet humántudományi irányból közelítem meg, módszertani eszköztáram azonban kezdettől fogva **multidiszciplináris**: matematikai, biológiai, orvosi és műszaki megközelítések egyaránt beépülnek kutatócsoportom munkájába (*l. például: 3. melléklet, Válogatás meghívott előadásokból a 29. oldalon*). Ezek az együttműködések nemcsak gazdagítják a tudományos gondolkodást, hanem egyértelműen növelik a kutatások eredményességét. Emellett személyesen is érzékennyé tettem arra, hogy a különböző tudományágak eltérő publikációs gyakorlatai, módszertani hagyományai és intézményi kultúrái sokszor feszültségeket szülnek. Úgy gondolom, hogy éppen ezen különbségek ismerete és tapasztalati megértése adhat stabil alapot ahhoz, hogy főtitkárként hatékonyan segítsem a tudományterületek közötti hídépítést. Mindezt természetesen az MTA elnökével és vezetésével együttműködve, a tudományos osztályok és a köztestület tapasztalatára építve képezem el.

⁶ https://mta.hu/mta_hirei/az-mta-elnoksegenek-allasfoglalasa-a-hun-ren-magyar-kutatasi-halozat-egysegenek-megbontasarol-114527

⁷ Krueger, F., Riedl, R., Bartz, J.A. et al. A call for transdisciplinary trust research in the artificial intelligence era. *Nat Humanit Soc Sci Commun* **12**, 1124 (2025)

1.2. Javaslatok a tudományterületek közötti együttműködések erősítésére

1.2.1. A köztestület láthatóvá tétele

A megújult akadémiai küldetés első pontja szerint „**az Akadémia a magyar tudományos közösséget egyesítő és megjelenítő köztestület**”⁸. Nem véletlen, hogy az MTA–FKA már említett 2025-ös felmérésében a kutatók ezt az akadémiai funkciót tartották a legfontosabbnak. Ugyanakkor a válaszok azt is világossá tették, hogy éppen e szerep betöltésével kapcsolatban mutatkozik a legnagyobb elégedetlenség. A köztestületi tagok jelentős része kevésbé látja átláthatónak az MTA működését, bizonytalannak érzi saját szerepét, és úgy véli, hogy a csaknem 18 ezer hazai tagot számláló köztestület nincs valódi kapcsolatban az Akadémia mindennapi munkájával⁹. Ez nemcsak szervezeti probléma, hanem akadályja annak is, hogy a tudományterületek és tudományágak közötti együttműködések természetes módon alakuljanak ki. A köztestület valójában az a közös tér, ahol a különböző diszciplínák, generációk és intézmények találkozhatnak, feltéve, hogy olyan kapcsolódási és együttműködési formák jönnek létre, amelyek ezt valóban lehetővé teszik. A köztestület láthatóvá és átélhetővé tételét az **MTA Interaktív Köztestületi Adatbázis**ának segítségével szeretném elérni.

Az Interaktív Köztestületi Adatbázis nem egy újabb adminisztratív rendszer, hanem mesterséges intelligencia által támogatott tudományos infrastruktúra, a köztestületi nyilvánosság új, korszerű felülete lenne. Ez egy vizuális, kereshető, személyes profilokat és kutatási tevékenységeket bemutató platform, amely messze túlmutat az MTA honlapján. Nem egyszerű adatbázis, hanem valódi **közösségi tér**. Felhasználóbarát módon teszi láthatóvá a köztestületi tagok munkáját, projektjeit és az interdiszciplináris kapcsolódási lehetőségeket. Egy egységes rendszeren belül jeleníti meg a **köztestületi tagsághoz kapcsolódó feladatokat, jogosultságokat és lehetőségeket** a szakmai bevonódás módjától a pályázati, infrastrukturális és közösségi előnyökig. A rendszer a meglévő adatbázisokra épülne, azokkal automatikusan összekapcsolódva, így az adatok mindig frissek, naprakészek és átláthatók maradnak. Az Adatbázis kialakítása során alapvető szempont a szakmai kontroll biztosítása. Az adatok az MTA infrastruktúráján, magyar joghatóság alatt maradnak, szigorú adatvédelmi és információbiztonsági előírások mellett. A mesterséges intelligencia szerepe kizárólag támogató jellegű, a tudományos értékelés és stratégiai döntéshozatal minden esetben az Akadémia testületeinek hatáskörében marad.

Várt hatás: Az adatbázis ilyen jellegű felhasználása kézzelfoghatóan **erősítené a köztestület kohézióját és láthatóságát**, megkönnyítené az interdiszciplináris együttműködések, nemcsak összekötné, hanem valós közösséggé szervezné a magyar tudomány szereplőit. A köztestület tagolódásának is természetesebb, naprakészebb formát adna az adatbázis alapján kirajzolódó kép, hiszen világosan látszana, hogy mely tudományágak kapcsolódnak össze valóban elhatárolt tudományterületeket alkotva, hol lehet szükség újabb bizottságok albizottságok megteremtésére, vagy adott esetben megszüntetésére. Természetesen nem csak az MTA tudna támaszkodni erre az adatbázisra, hanem például az egyetemek és kutatóintézetek például a karok, tudományos osztályok formálásában. *(Az Interaktív Köztestületi Adatbázis részletes működési modellje és a költségbecslés az 1. melléklet 1. pontjában található a 12.oldaltól.)*

⁸ https://mta.hu/kozgyules2019_rendkivuli/az-akademia-megujult-kuldetese-az-mta-elnoksege-altal-elfogadott-valtozat-110232

⁹ https://mta.hu/mta_hirei/kutato-felmeres-2025-114801

1.2.2. Stratégiai kutatási irányok összehangolt támogatása

Az MTA által jelenleg is fenntartott Nemzeti és további Stratégiai programok fontos tudományos közösségeket és kiváló kutatási irányokat hordoznak, ám hiányzik az a kiegészítő akadémiai keret, amely képes ezeket egymással is összekapcsolni, és a mai összetett kihívásokat, így például a mesterséges intelligencia társadalmi hatásait, a környezeti változások gyorsulását vagy a tudományos adatkezelés új normáit átfogó transzdiszciplináris szemléletben vizsgálni. Ennek első lépése egy közös **tematikus kutatási hálótérkép** létrehozása az Interaktív Köztisztületi Adatbázison belül, amely az MTA jelenleg támogatott Nemzeti és Stratégiai programjainak kutatási tartalmait egységes, kereshető és vizuálisan áttekinthető hálózatba rendezi. Ez a térkép nem pusztán metaadatokat jelenítene meg, hanem valós együttműködési mintázatokat. Láthatóvá tenné, hogy egy-egy stratégiai kérdés miként metszi a különböző programok fókuszterületeit, és mely témák, módszerek, kutatócsoportok kapcsolódnak egymáshoz. Ez az „alapréteg” teremtené stabil kiindulópontot ahhoz, hogy az Akadémia tudatosabban és átláthatóbb módon jelöljön ki további 21. századi prioritásokat. *(Az Interaktív Köztisztületi Adatbázis, és azon belül a tematikus kutatási hálótérkép terve az 1. melléklet 1. pontjában található a 12.oldaltól.)*

A stratégiai kutatási irányok összehangolása hosszabb távon egy olyan **önálló akadémiai szerveződés** létrehozását is indokolhatja, amely kifejezetten a tudományos kezdeményezések inkubációját támogatja. Az MTA **Stratégiai Kutatások Intézete** olyan rugalmas, projektközpontú egységként működne, amely átmeneti, de intenzív szakmai és intézményi háttérrel biztosít új inter- transzdiszciplináris kutatások kibontakozásához. A Stratégiai Kutatások Intézete nem a meglévő programok beolvasztására törekedne, hanem azok eredményeire építve hozna létre új, összegző kutatási irányokat, és otthont adna nagyléptékű, például ERC vagy Horizon Europe típusú projekteknek, amelyek erős intézményi-jogi támogatást igényelnek. Működése az MTA Titkárság meglévő szervezeti egységeire, a Kutatási Pályázatok Főosztályára, a Gazdasági Igazgatóságra, a Jogi és Igazgatási Főosztályra és a Nemzetközi Kapcsolatok Osztályára támaszkodna.

Várt hatás: A tematikus kutatási hálótérkép **láthatóvá** és stratégiai jobban **értelmezhetővé** teszi a jelenlegi programok (így például a Magyar Nyelvért és a Fenntartható Fejlődés és Technológiák Nemzeti Program, Nemzeti Agykutatási Program, illetve a most is futó stratégiai programok) közötti kapcsolódásokat, megteremtve az új, transzdiszciplináris prioritások még tudatosabb és átláthatóbb kijelölésének alapját. Ezekre is építve a Stratégiai Kutatások Intézete olyan **inkubációs környezetet** hozhat létre, amely felgyorsítja az ígéretes kezdeményezések kibontakozását, és megerősíti az MTA szerepét a nagyléptékű, nemzetközileg versenyképes kutatások intézményi befogadásában. *(A Stratégiai Kutatások Intézete részletes intézményi modellje és a működési javaslat az 1. melléklet 2. pontjában található.)*

2. A magyar tudomány nemzetközi beágyazottságának elmélyítése

Az Erasmus+ és a Horizon Europe programokból való kizárás következtében Magyarországon szinte **egy teljes kutatói generáció szakadt ki az európai és nemzetközi tudományos közösség mindennapi életéből**. Ennek következményei nemcsak az egyéni pályákon, hanem a hazai tudomány egészének versenyképességén is érezhetőek. Gyengül a hozzáférés a legfrissebb módszertani és tematikus irányokhoz, csökken az esély a rangos együttműködésekben való részvételre, és lassan leépülnek azok a kapcsolati hálók, amelyek minden korszerű kutatási ökoszisztéma alapját jelentik.

Mindeközben az MTA továbbra is jelentős nemzetközi együttműködési hálózattal rendelkezik, tagja több európai és globális akadémiai szervezetnek, rendszeresen szervez közös kutatási programokat és konferenciákat, működtet nemzetközi mobilitási programokat, és aktív szerepet vállal az ERC-pályázatok hazai felkészítésében. Ezek a kapcsolódások értékes kiindulópontot jelentenek. A kutatás hatékonyságát és innovációs potenciálját nagymértékben meghatározza, hogy egy tudományos közösség mennyire képes bekapcsolódni a globális tudásáramlásba, hozzáférni a legmodernebb infrastruktúrákhoz, és részese lenni azoknak a kritikus szakmai párbeszédnek, amelyek a világ nagy tudományos műhelyeiben zajlanak. **A nemzetközi beágyazottság nem luxus vagy többlet, hanem a tudományos minőség fenntartásának alapfeltétele.** A meglévő, ám sokszor elszigetelten működő nemzetközi kapcsolódási pontokra építve, illetve ezeket továbbfejlesztve az Akadémia tovább erősítheti helyét a világ tudományos közösségében.

A megújult akadémiai küldetés 5. pontja szerint „Az Akadémia feladata a magyar tudomány nemzetközi kapcsolatainak bővítése, eredményeinek megjelenítése és érdekeinek képviselete”¹⁰. A jelenlegi helyzetben, amikor a hazai kutatók mindennapi nemzetközi mozgástere szűkülni látszik, ez különösen fontos. Az alábbi javaslatok egyrészt arra töreksenek, hogy az MTA meglévő nemzetközi hálózataiban rejlő lehetőségeket még jobban ki lehessen használni, másrészt, amennyire lehetséges, **már rövidtávon is enyhíteni próbálják a nemzetköziség csorbulásának hatásait.**

2.1. Személyes tapasztalatok és motivációk

Saját pályáivem tapasztalatai is megerősítik ennek a területnek a jelentőségét. A közel **tizenöt évnyi kutatómunka az Egyesült Államokban** olyan személyes és szakmai hálózatok részévé tett, amelyekhez pusztán „online” jelenléttel nem juthattam volna hozzá. Ezek a kapcsolatok nemcsak kutatási együttműködések, hanem inspiráló eszmecseréket, közös gondolkodást és hosszú távú szakmai támogatói közeget is jelentettek. Emellett közvetlenül láttam nemzetközi jó gyakorlatokat (az Egyesült Államokon túl elsősorban az Egyesült Királyság, Belgium, Franciaország és Spanyolország intézményeiben) a kutatás- és oktatás-szervezéstől a doktori képzésen át a mentorálási modellekig (*l. 3. melléklet, Külföldi szakmai tapasztalatok a 28. oldalon*), amelyek élő tapasztalatként sokkal mélyebben formálják az ember szemléletét, mint amennyit távoli betekintéssel érzékeltetni lehetne. Úgy gondolom, ezek a tapasztalatok fontos alapot jelentenek ahhoz, hogy felelősen és körültekintően tudjak javaslatot tenni az MTA nemzetközi jelenlétének további erősítésére, természetesen az Akadémia elnökével és vezetésével együttműködésben.

2.2. Javaslatok a nemzetközi beágyazottság elmélyítésére

2.2.1. A köztestület külső tagjainak fokozottabb bevonása

A köztestületben jelenleg több mint kétezer határon túli magyar kutató vesz részt, akik világszerte a magyar tudomány természetes kapcsolódási pontjai. Az **Interaktív Köztestületi Adatbázis nemzetközi** fejlesztése lehetővé tenné, hogy tevékenységük és hazai kapcsolataik láthatóvá váljanak. Személyes profiljaik és kutatási irányaik megjelenhetnének a közös

¹⁰ https://mta.hu/kozgyules2019_rendkivuli/az-akademia-megujult-kuldetese-az-mta-elnoksege-attal-elfogadott-valtozat-110232

tematikus térképen, amely ezáltal a határon túli magyar kutatókat szervesen illeszteni be a hazai tudományok hálózatba.

A nemzetközi kapcsolódások tudatos erősítése érdekében javasolt egy **Tudományos Nagyköveti Rendszer** kialakítása, amelyben kijelölt, külföldön élő köztestületi tagok az MTA képviselőit és tudománydiplomáciai jelenlétét segítenék saját intézményi és szakmai közegükben. A nagykövek feladata lehetne többek között a partnerintézményi kapcsolatok építése, a közös kutatási lehetőségek feltárása, a magyar eredmények nemzetközi láthatóságának erősítése és a tehetségek felkutatásának támogatása. A **közös tematikus térkép** egyúttal segítené a nagykövek kiválasztását, hiszen vizuálisan megjelenítené, hol vannak természetes csomópontok, mely kutatók kapcsolják össze a hazai és nemzetközi közösségeket. A nagykövek aktivitása pedig az Interaktív Köztestületi Adatbázison keresztül folyamatosan nyomon követhető és látható lenne, erősítve a köztestületi közösség átláthatóságát és nemzetközi jelenlétét. A „tudományos nagykövet” címet a Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság adományozhatná, biztosítva, hogy a jelölés szakmailag megalapozott és a köztestület egészének bizalmát élvező legyen.

Várt hatás: A határon túli magyar kutatók látható és strukturált bekapcsolása megerősíti a magyar tudomány globális hálózatait, és új, tartós **együttműködési csatornákat nyit meg** a hazai és nemzetközi közösségek között. A Tudományos Nagyköveti Rendszer révén az MTA tudatosan építheti tudománydiplomáciai jelenlétét, növelve a magyar kutatások nemzetközi láthatóságát, vonzerejét és kapcsolódási lehetőségeit.

2.2.2. Jogi és szervezeti keret az ERC-részvétel biztosítására

Az elmúlt évek ERC pályázati eredményei azt jelzik, hogy bár a magyar kutatói közösség ambíciója változatlanul erős, a pályázati sikeresség meredeken visszaesett. Míg a 2013–2018 közötti időszakban a Magyarországról benyújtott ERC-pályázatok mintegy 9%-a nyert, addig az utóbbi hat évben ez az arány **4,5%-ra csökkent – vagyis megfeleződött**, és tartósan az ERC-átlag alatt marad¹¹. A visszaesés nem a pályázati kedv gyengülését jelzi, hiszen a benyújtott pályázatok száma stabil, hanem azt, hogy a kutatóknak erősebb módszertani, mentorálási és intézményi háttértámogatásra van szükségük.

Ezt a célt szolgálja a HUN-REN Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézetének újonnan indult **ERC-mentorprogramja**¹², amely a pályázatok színvonalának javításában, a nemzetközi szintű szakmai előszűrésben és a felkészülés támogatásában játszik majd meghatározó szerepet. A mentorprogram azonban csak akkor tudja teljesíteni célját, ha azok a kutatók is élhetnek vele, akik intézményi akadályok miatt egyelőre nem tudnak ERC-pályázati szerződést kötni Magyarországon.

E kihívás kezelésére javasolt a **Stratégiai Kutatások Intézete nemzetközi részlegének** létrehozása. Ez a részleg stabil jogi, szervezeti és adminisztratív keretet biztosítana minden olyan kutatónak, aki ERC-pályázatát itthon szeretné benyújtani vagy megvalósítani, de erre saját intézménye jelenleg nem ad lehetőséget. A részleg kétféle csatlakozási módot kínálna:

¹¹ <https://erc.europa.eu/projects-statistics/erc-research-information-system>

¹² <https://erc-mentor.renyi.hu/>

- **Adminisztratív háttér** azon kutatóknak, akik saját egyetemi vagy kutatóintézeti környezetükben dolgoznának tovább, ahol a szakmai feltételek adottak, ám a szerződéskötés intézményi akadályba ütközik. Ebben az esetben a Stratégiai Kutatások Intézete pusztán a jogi és pénzügyi lebonyolítást vállalná, hogy a nyertes ERC-projektek Magyarországon maradhassanak.
- **Kutatási infrastruktúra biztosítása** azoknak a hazai vagy külföldi kutatóknak, akik témájuk alapján jól illeszkednek a Stratégiai Kutatások Intézetének profiljába, vagy akiknek intézményi háttere nem ad stabil bázist. Ez az opció új lehetőséget nyitna a tehetségek hazahívására, illetve a Magyarországra érkező ERC-kutatók befogadására.

A nemzetközi részleg létrehozása szervesen építene az MTA meglévő adminisztratív és szakmai kapacitásaira. Szakmai felügyeletét az MTA Stratégiai Kutatások Bizottsága látná el, amely rendszeresen értékelné, hogy mely kutatási irányok és projektek érettsége indokolja az ERC-finanszírozási cikluson túli folytatást, és melyek kapcsolódnak szervesen a Stratégiai Kutatások Intézetének tématerületeihez.

Várt hatás: egy olyan **nemzetközi pályázati kapu** jönne létre, amely megállítja a kiemelkedő kutatók elvándorlását, növeli a Magyarországon megvalósuló ERC-projektek számát, és hozzájárul ahhoz, hogy az MTA a régió egyik meghatározó tudományos csomópontjává váljon. *(A Stratégiai Kutatások Intézete nemzetközi részlegének részletes működési keretei az 1. melléklet 2. pontjában találhatók a 13. oldaltól.)*

3. A jövő élvonalbeli kutatásának feltétele: egy integrált kutatási ökoszisztéma

A magyar tudomány jövőjét alapvetően meghatározza, hogy képesek vagyunk-e biztosítani a következő generáció számára az élvonalbeli kutatás feltételeit. Az utóbbi években azonban több, egymással összefüggő folyamat is veszélyeztette ezt az ökoszisztémát. Az alapkutatás GDP-arányos finanszírozása számottevően csökkent¹³. Másfél éven belül megszűnik annak a 95 egyetemi kutatócsoportnak a HUN-REN általi támogatása, amelyek akadémikusok és MTA-doktorok vezetésével, egyetemi környezetben tették lehetővé a fiatal kutatói tehetségek kibontakozását. A hazai posztdoktori pályázati lehetőségek gyakorlatilag eltűntek. A nemzetközi pályázati tér pedig a Horizon Europe programokból való kizárás miatt drámaian korlátozottá vált. Mindezek együtt azt eredményezik, hogy a fiatal kutatók előtt szűkülnek a perspektívák, **az élvonalbeli kutatás pedig elveszíti utánpótlását.**

Az MTA–FKA 2025-ös felmérésének eredményei is ezt a pesszimista képet erősítik: a fiatal kutatók mintegy 70%-a már fontolóra vette a pályaelhagyást¹⁴. Úgy tűnik, ezen egyelőre az sem tud érdemben javítani, hogy a Nemzeti Tudósképző Akadémia hatékony, több generáción átívelő tehetséggondozási rendszert működtet, illetve, hogy a HUN-REN és az NKFIH forrásai bizonyos területeken növekedni látszanak. A magyar tudomány hosszú távú versenyképessége szempontjából meghatározó lenne, hogy ezek a fontos erőforrások kapcsolódjanak egymáshoz, és **valódi kutatási ökoszisztémává szerveződjenek.** Ebben az integráló szerepben az MTA-nak kiemelt felelőssége van. Az Akadémiának nemcsak őriznie kell a tudomány minőségét,

¹³ Kollár László: A hazai tudománypolitikáról. *Magyar Tudomány* **186/S2** (2025)

¹⁴ https://mta.hu/mta_hirei/kutato-i-felmeres-2025-114801

hanem intézményes formában is biztosítani kell a jövő élvonalbeli kutatásának feltételeit (lásd: az MTA megújult küldetése¹⁵).

Olyan lépésekre van szükség, amelyek egyszerre támogatják a fiatal kutatók pályára állását és biztosítják, hogy az egyetemek a jövőben is a magyar tudomány élő és kreatív terei maradjanak. Egy olyan összekapcsolt ökoszisztéma kialakítása válik egyre sürgetőbbé, ahol a fiatal kutatók valós perspektívát látnak maguk előtt, az élvonalbeli kutatók stabil környezetben dolgozhatnak, és ahol a magyar tudomány nem elveszíti, hanem folyamatosan újratermeli a kiválóságot.

3.1. Személyes tapasztalatok és motivációk

Saját pályafutásom tapasztalatai is megerősítik, milyen ereje van az összehangolt és több intézményen, generáción átívelő kutatási környezetnek. A **nemzetközi és hazai egyetemi közegben végzett oktatásszervezési és vezetési feladataim**, így például a dékánhelyettesi munka, doktori iskola vezetése, új szakok indítása, intézetvezetői tevékenység (*l. 3. melléklet, Munkahelyek és beosztások a 27. oldalon*) egyaránt rávilágítottak arra, hogyan találkozhatnak termékenyen különböző szemléletek, életpályaszakaszok és intézményi kultúrák. A több egyetemen működtetett kutatócsoportjaim révén közvetlenül láthattam, hogyan formálódik a fiatal kutatók pályája, és milyen környezet ösztönzi leginkább a kutatói önállóság kialakulását. A **tudományos kiválóság értékelésében betöltött szerepeim**, mint például az ERC-paneltagság, valamint hazai és nemzetközi tudományértékelési zsűrikben végzett munka (*l. 3. melléklet, Hazai és nemzetközi tudományos bírálati tevékenység a 28. oldalon*) megerősítették bennem, hogy minden élvonalbeli kutatási rendszer ugyanarra az alapra épül: egy olyan integrált, többféle intézményt összekapcsoló környezetre, amely stabilitást, hozzáférést és világos előrehaladási utakat biztosít a kutatóknak. E tapasztalatok alapján érzem felelősségemnek, hogy hozzájáruljak egy ilyen rendszer akadémiai szintű kialakításához, természetesen az MTA elnökével, vezetésével és köztestületével együttműködve.

3.2. Javaslatok egy összehangolt kutatási ökoszisztéma kialakítására

A megújult akadémiai küldetés 3. pontja szerint „Az Akadémia hozzájárul a kutatás feltételeinek megteremtéséhez, és képviseli a magyar tudományos kutatás érdekeit.” A jelenlegi helyzetben ez csak akkor teljesíthető felelősen, ha az MTA nem csupán saját keretein belül próbál részmegoldásokat találni, hanem aktív szervezőerejét felhasználva összehangolja a fő hazai tudománytámogató szereplők, így az egyetemek, a HUN-REN, az NKFIH és más partnerek törekvéseit. Ezt a **koordináló és közvetítő** szerepet jelöli ki az **MTA Tudománypolitikai Fórum**, mint mechanizmus. A Tudománypolitikai Fórum egy olyan tartós együttműködési keret, amelyben az MTA, a tudományos minőség garanciájaként rendszeres párbeszédet, közös tervezést és **összehangolt megoldáskeresést valósít meg az egyetemekkel, a finanszírozó ügynökségekkel, a kutatóhálózatokkal és a tehetséggondozás országos szereplőivel**. A Tudománypolitikai Fórum célja az, hogy az eddig széttagozott működés helyett egy előre jelezhető, átlátható és szakmailag egyeztetett ökoszisztémát teremtsen, amelyben a kutatócsoporti hálózat jövőjétől a posztdoktori rendszer újraindításán keresztül a felemerülő további problémákkal kapcsolatban koordinált válaszok születhetnek. (*A Tudománypolitikai Fórum részletes működési modellje és partnerségi struktúrája az 1. melléklet 3. pontjában található a 15. oldaltól.*)

¹⁵ https://mta.hu/kozgyules2019_rendkivuli/az-akademia-megujult-kuldetese-az-mta-elnoksege-attal-elfogadott-valtozat-110232

3.2.1. Az egyetemi kutatócsoport-hálózat jövőjének közös újratervezése

Az egyetemi kutatócsoportok országos hálózata az elmúlt évtizedekben a magyar kutatási ökoszisztéma egyik kulcsfontosságú eleme volt. Akadémikusok és MTA-doktori címmel rendelkező kutatók vezetésével, egyetemi környezetben biztosították a fiatal tehetségek számára a nemzetközi szintű kutatási műhelyeket. A jelenlegi információk szerint **a HUN-REN Támogatott Kutatócsoportok Programjának most futó ciklusa 2027-ben zárul**, és egyelőre nincs világos országos koncepció a folytatásra. A műhelyek megszűnése súlyosan érintené az egyetemek kutatói kapacitását, gyengítené a doktori képzések színvonalát, és jelentősen csökkentené a fiatal kutatók hazai perspektíváit.

A rendelkezésre álló adatok alapján a program éves szinten megközelítőleg évi **4 milliárd forint** forrást igényel¹⁶. Meggyőződésem, hogy ennek a hálózatnak a jövője nem oldható meg pusztán az MTA saját, mintegy 21 milliárd forintos költségvetéséből, és az sem volna kívánatos, ha az Akadémia egyedül próbálná átvenni az egész rendszer finanszírozását. A kutatócsoportok értéke elsősorban abban áll, hogy **egyetemi terekben tartanak fenn nemzetközi színvonalú műhelyeket**. Az MTA feladata ebben a helyzetben nem az, hogy saját forrásból „visszavásárolja” a teljes rendszert, hanem az, hogy összehangolt országos megoldást segítsen kialakítani.

Ezt a szerepet töltheti be a Tudománypolitikai Fórum, amely tematikus munkacsoportot hozhatna létre a Magyar Rektori Konferenciával, a HUN-REN vezetésével és az NKFIH-val együttműködésben. A cél egy olyan modell kidolgozása lenne, amely:

- elismeri és megerősíti az **egyetemek felelősségét** a kutatócsoportok fenntartásában,
- **országos finanszírozási konszenzust** alakít ki több szereplő bevonásával,
- gondoskodik arról, hogy a csoportok megszerzett **szakmai értékei**, együttműködései és utánpótlásképző funkciói **fennmaradjanak**.

Várt hatás: a fiatal kutatók előtt újra láthatóvá válik a hazai előrehaladási út, az egyetemek kutatási kapacitása nem gyengül, és a magyar tudomány megőrzi azt az egyedülálló műhelyrendszert, amely több évtizeden át a nemzetközi láthatóság és a kiválóság alapját adta. A kutatócsoportok egyben továbbra is **fenntartják az oktatás és kutatás egységét** az egyetemeken, **emelve ezzel az egyetemek oktatási potenciálját**. *(A kutatócsoport hálózat jövőbeli részletes működési modellje és partnerségi struktúrája az 1. melléklet 3. pontjában található a 15. oldaltól.)*

3.2.2. Országos posztdoktori pályázati rendszer visszaépítése

Az elmúlt években **a hazai posztdoktori finanszírozási lehetőségek gyakorlatilag eltűntek**, ami súlyosan érintette a fiatal kutatók önállóvá válásának folyamatát. A posztdoktori szakasz világszerte a kutatói életpálya egyik kulcsfontosságú eleme. Itt alakul ki az önálló kutatási profil, ekkor szerzi meg a kutató az első kutatásszervezési tapasztalatait, és ekkor dől el, hogy valaki hosszú távon a tudományos pályán marad-e. Ha ez az életszakasz Magyarországon ellehetetlenül, akkor **a tehetségek értelemszerűen külföldre távoznak**.

¹⁶ <https://tki.hun-ren.hu/kutato-csoportok>

Az MTA Bolyai János kutatási ösztöndíja nem helyettesíti a posztdoktori programot, hiszen az ösztöndíjon túl nem biztosítja az önálló kutatás feltételeit. Ezen túl, mind a Bolyai, mind a Lendület programok inkább a már kiválósággal rendelkező, mint a frissen doktorált kutatók támogatására szolgálnak. Noha az NKFIH NKKP programja bizonyos feltételek mellett ösztönzi a fiatal kutatók foglalkoztatását, ez sem helyettesíti a **nyílt, tematikától független, országos posztdoktori pályázati rendszert**, amely minden tudományterület számára egyformán hozzáférhető.

A posztdoktori rendszer újraindítása olyan feladat, amely meghaladja bármely egyetlen intézmény kompetenciáját. A Tudománypolitikai Fórum keretében azonban olyan együttműködés jöhetne létre, amelyben:

- az **egyetemek** világosan definiálják, milyen szakmai és infrastrukturális kereteket tudnak biztosítani,
- a **HUN-REN** kutatóhálózatai megnyitják a nemzetközi szintű laboratóriumi és infrastruktúra-hozzáférést,
- az **NKFIH** finanszírozási és értékelési tapasztalatai biztosítják a pályázati rendszer stabil működését,
- az **MTA** pedig garantálja a tudományos minőség egységes, független értékelését.

Az így kialakított posztdoktori rendszer strukturált, átlátható és kiszámítható pályáivet kínál a fiatal kutatók számára, miközben erősítené az egyetemek és kutatóintézetek közös utánpótlásképzési funkcióját.

Várt hatás: a kutatói pálya újra vonzóvá válik, **csökken a külföldre távozás**, az egyetemek és kutatóintézetek hosszú távon is megőrzik innovációs potenciáljukat. *(A posztdoktori rendszer visszaépítésének modellje és partnerségi struktúrája az 1. melléklet 3. pontjában található a 16. oldaltól.)*

Összefoglalva, főtitkári koncepcióm abból a meggyőződésből indul ki, hogy a magyar tudomány előtt álló legfontosabb kihívások, így a tudományterületek közötti fragmentáltság, a nemzetközi beágyazottság sérülékenysége és a kutatási ökoszisztéma megbomló utánpótlási lánc, csak **integrált módon kezelhetők**. A három stratégiai cél, vagyis a tudományterületek közötti együttműködések megerősítése, a nemzetközi kapcsolatok elmélyítése és egy összehangolt, a fiatal kutatók számára is perspektívát kínáló kutatási ökoszisztéma kialakítása egymást feltételező feladatok. E célok intézményes megvalósítását szolgálja az Interaktív Köztisztületi Adatbázis, a Stratégiai Kutatások Intézete és a Tudománypolitikai Fórum hármasa. Az Interaktív Köztisztületi Adatbázis láthatóvá és átjárhatóvá teszi a köztisztület tudáskincsét, a Stratégiai Kutatások Intézete új, rugalmas keretet teremt a transzdiszciplináris és nemzetközi élvonalbeli kutatások számára, a Tudománypolitikai Fórum pedig tartós egyeztetési teret hoz létre az egyetemek, a kutatóhálózatok, a finanszírozó szervezetek és az Akadémia között.

Meggyőződésem, hogy az **Akadémia történeti küldetése, szakmai tekintélye és társadalmi bizalmi tőkéje** egyedülálló lehetőséget ad arra, hogy a magyar tudományos közösség ne elszenvedője, hanem alakítója legyen a következő évtized átalakulásának. Főtitkári munkámat úgy képezem el, mint ennek a hálózatépítő, integráló szerepnek a szolgálatát. Az MTA intézményeit, döntéshozó testületeit és köztisztületi tagságát olyan közös irányba kívánom szervezni, amelyben a tudomány különböző területei, generációi és intézményei nem egymás versenytársai, hanem egymást erősítő partnerei.

1. melléklet

Részletes működési modellek

1. Az Interaktív Köztisztületi Adatbázis részletes működési modellje

Az Interaktív Köztisztületi Adatbázis a köztisztületi nyilvánosság új, mesterséges intelligencia (MI) által támogatott felülete. A korábbi, elsősorban adatbázis- és API¹⁷-logikára épülő megoldásokhoz képest az Adatbázis egy saját, belső tudásmodellel rendelkező, „ágens” alapú¹⁸ rendszerként működik. Nem pusztán tárolja és megjeleníti az információt, hanem aktívan **segít összekapcsolni a kutatókat, témákat és intézményeket**.

Az Adatbázis magja egy akadémiai **tudás-ágens**, amelyet a köztisztületi nyilvántartás, az Akadémiai Adattár, az MTMT, a publikációs és pályázati metaadatok, valamint a nyilvános nemzetközi adatforrások (például ORCID¹⁹, Scopus, Web of Science, EOSC²⁰-kapcsolatok, stb.) strukturált, a személyes és érzékeny adatoktól megtisztított metaadatok alapján épített tudásgráf és nyelvi modell kombinációja alkot. Ez a belső modell megtalálja a hazai kutatási térkép fő csomópontjait, és képes ezek között **jelentésalapú kapcsolatokat** felfedezni, nem csupán kulcsszavas egyezéseket.

A felhasználók szintjén az Adatbázis **profil-ágenseket** működtet. Minden köztisztületi taghoz tartozik egy saját „digitális asszisztens”, amely a kutató beleegyezésével segít karbantartani a profiladatokat (témák, kulcsszavak, projektek, publikációk), javaslatot tesz új együttműködésekre, figyeli a releváns pályázati és rendezvényinformációkat. A profil-ágens nem hoz döntéseket a kutató helyett, hanem javaslatokat fogalmaz meg, amelyeket a felhasználó mindig jóváhagyhat vagy módosíthat.

Intézményi szinten külön **stratégiai ágensek** támogatják az osztályok, bizottságok és az MTA vezetésének munkáját. A stratégiai ágensek képesek az Interaktív Köztisztületi Adatbázis tudásgrábjára támaszkodva komplex kérdések megválaszolására (például: „Melyik hazai kutatócsoportok kapcsolódnak legszorosabban egy újonnan kijelölendő stratégiai területhez? Hol vannak fehér foltok egy adott tudományág utánpótlásában?). Ezek az ágensek támogatják az emberi döntéshozatást, nem helyettesítik azt.

A felhasználói felület továbbra is vizuálisan áttekinthető **profiloldalakat** jelenít meg, de a klasszikus keresőmező mellett egy beszélgető felület is elérhető. Itt a kutatók kérdéseket tehetnek fel (például: „Mutasd meg azokat a hazai csoportokat, akik egyszerre foglalkoznak alvaskutatással és MI-alapú jelanalízissel.”), az Adatbázis pedig a tudásgráf alapján ajánl személyeket, csoportokat és projekteket. Mindez természetesen adatvédelmi szempontból kontrollált, a felhasználók bármikor szabályozhatják, mit lát és használhat a rendszer.

¹⁷ API Application Programming Interface - alkalmazásprogramozási felület.

¹⁸ ABM Agent-Based Modeling - az ágens alapú modellezés egy olyan számítási modell, amely autonóm ágenseket és ezek interakcióit szimulálja.

¹⁹ Open Researcher and Contributor ID <https://orcid.org/>

²⁰ European Open Science Cloud <https://open-science-cloud.ec.europa.eu/>

Az Adatbázis egyik fontos innovációja a felhasználó felület **tematikus kutatási hálótérképe**, amely automatikusan feltárja a különböző tudományterületek és tudományágak metszéspontjait. Az MI-agens által azonosított csomópontokat és kapcsolati mintázatokat dinamikusan, interaktív módon lehet bejárni. A kapcsolódási javaslatok motorja a korábbi tematikus egyezéseken túl már jelentésalapú hasonlóságokat is használ. Ez azt jelenti, hogy az Interaktív Köztestületi Adatbázis képes felismerni, ha két kutató ugyanarra a problémára különböző terminológiával utal, vagy ha eltérő tudományterületek módszertani vagy adathasználati szempontból kapcsolódnak egymáshoz. A rendszer minden ilyen ajánlást indoklással együtt jelenít meg (mely közös kulcsszavak, publikációs hálók, intézményi kapcsolatok indokolták az ajánlást), ezzel is erősítve az átláthatóságot és a bizalmat.

Az Interaktív Köztestületi Adatbázis **nemzetközi kiterjesztése** továbbra is épít az ORCID-alapú globális profilkapcsolásra és a Scopus, Web of Science, EOSC és más európai kutatási infrastruktúrák interfészeire, de az MI-ágensek révén már tartalmi fordítást és kontextualizálást is tud kínálni. Ez lehetővé teszi, hogy a köztestület külső tagjai, illetve a nem magyar anyanyelvű együttműködő partnerek is könnyebben eligazodjanak az Interaktív Köztestületi Adatbázis térképén, miközben a rendszer segít beazonosítani a potenciális „tudományos nagyköveteket” és csomópontokat.

Technikailag az Interaktív Köztestületi Adatbázis működtetéséhez három pillér szükséges: (1) az MTA meglévő adatbázisaival és külső rendszerekkel kiépített API-alapú kapcsolatok; (2) egy bővíthető adatösszekapcsoló és tudásintegráló réteg (middleware), amely a tudásgráfot és az MI-ágenseket kiszolgálja; (3) egy modern, mobilbarát, webalapú felület. Ehhez jön negyedik elemként az MI-szolgáltatási infrastruktúra („modelhosting”, finomhangolás, üzemeltetés), amely fokozatosan, pilot-projektek révén is bevezethető. A fejlesztés költségintéze egy közepes méretű intézményi digitális platforméval vetekszik: rendszerarchitektúra, API-fejlesztés és tudásgráf-építés kb. 25–35 millió Ft; felhasználói felület és interaktív hálótérkép 15–20 millió Ft; MI-agens infrastruktúra és első év finomhangolás 10–15 millió Ft; valamint üzemeltetés, karbantartás és nemzetközi interfészek 8–12 millió Ft/év. Ez **összesen kb. 50–70 millió Ft induló beruházást és 10–15 millió Ft körüli éves fenntartási költséget** jelentene, amely a teljes köztestületet lefedő, hosszú távon hasznosuló digitális infrastruktúrához képest mérsékelt ráfordítás.

Összefoglalva, az Interaktív Köztestületi Adatbázis nem egy újabb adminisztratív rendszer, hanem MI-támogatott tudományos infrastruktúra, amely **a köztestület tagjainak munkáját láthatóvá, a kapcsolódási lehetőségeket felismerhetővé, és a stratégiai döntéshozatal adatalapúvá teszi**. Célja, hogy a magyar tudomány belső integrációját, a transzdiszciplináris együttműködések gyorsabb kialakulását és az MTA hazai és nemzetközi kapcsolati hálójának megerősödését szolgálja a legkorszerűbb technológiák felelős, átlátható alkalmazásával.

2. A Stratégiai Kutatások Intézete részletes működési modellje

A Stratégiai Kutatások Intézetének célja, hogy az Akadémia hosszú távú stratégiai kutatási irányainak megerősítéséhez, a transzdiszciplináris témák támogatásához, valamint a kiemelkedő nemzetközi kutatások, különösen az ERC projektek befogadásához egy rugalmas, gyorsan reagáló, fokozatosan építkező inkubációs környezetet hozzon létre. A Stratégiai Kutatások Intézete egy olyan szerveződési forma elindítását jelenti, amely az MTA meglévő kapacitásaira építve fokozatosan bővíthető, és amely hosszabb távon saját bevételei révén részben vagy egészben önfenntartóvá válhat.

A transzdiszciplináris kutatási irányok elmélyítésének érdekében az Interaktív Köztisztviselői Adatbázis által létrehozott tematikus hálózati térképre építve a Stratégiai Kutatások Intézete már a kezdetektől képes olyan metszéspontokat azonosítani, ahol valódi tudományos szinergiák jöhetnek létre. A cél azonban nem egy új, nagy létszámú intézet felépítése, hanem néhány, gondosan kiválasztott, összehangolt kutatócsoport befogadása és támogatása olyan témákban, amelyek több terület határán helyezkednek el, és amelyekhez a jelenlegi hazai intézményi struktúra nem nyújt megfelelő keretet. Ezek a „pilot” jellegű csoportok rugalmasan szerveződnek, részben kitelepülve más intézményekből, részben újonnan érkező fiatal kutatókból, költséghatékony módon teremtve meg az interdiszciplináris integráció feltételeit.

Az Intézet egyik legfontosabb rövid távú funkciója az, hogy **jogi és adminisztratív háttérrel biztosítson** olyan kutatók számára, akik intézményi okok miatt Magyarországon jelenleg nem tudnának ERC-szerződést kötni, vagy nem rendelkeznek stabil, EU-kompatibilis működési háttérrel. A **nemzetközi részleg** ezt a problémát kétféle csatlakozási modellel kezelné:

- Az első modell azoknak a kutatóknak szól, akik továbbra is saját intézményükben dolgoznának, ahol a szakmai feltételek adottak, ugyanakkor az ERC-szerződéskötés intézményi akadályokba ütközik. Ebben az esetben a Stratégiai Kutatások Intézete kizárólag a szükséges **jogi, pénzügyi és adminisztratív háttér** biztosítását vállalná, az EU-s elszámolások és auditok teljes körű lebonyolításával. Ez a működési forma nem jár költséggel a Stratégiai Kutatások Intézete számára, mivel az ERC általános költsége projektmérettől függően 20–25%, ami bőségesen fedezi az adminisztrációt.
- A második modell azoknak a hazai vagy külföldi kutatóknak szól, akiknek nincs stabil intézményi háttérük, vagy akik olyan témát művelnek, amely a Stratégiai Kutatások Intézete profiljába illeszkedik. Ebben az esetben a Stratégiai Kutatások Intézete a jogi és pénzügyi adminisztráció mellett **infrastrukturális befogadást is biztosít**, például egy MTA-tulajdonban lévő, felújított épületben kialakított kutatási tér formájában. A kutatócsoport a saját ERC-forrásaiból finanszírozza a bérköltségeket, a műszerigényt és a működési kiadásokat, míg az intézményi rezsiköltségeket a projekt általános költségei fedezik. A befogadás így hosszú távon is önfenntartó lehet.

Az ERC-rendszer sajátossága, hogy a kiválóságot elérő kutatások egy része a finanszírozási cikluson túl újabb, nagyléptékű forrásokat von be (Horizon Europe, Wellcome Trust, HFSP²¹, NIH²², stb.). A Stratégiai Kutatások Intézete egyik célja éppen az, hogy biztosítsa, hogy ezek a projektek ne veszítsék el magyarországi kötődésüket, és ne kényszerüljenek külföldi intézményi háttérre keresni.

A Stratégiai Kutatások Intézete kezdeti működése teljes mértékben **az MTA meglévő adminisztratív és szakmai infrastruktúrájára támaszkodhat**. A Kutatási Pályázatok Főosztálya például régóta működtet bevált adminisztratív és pénzügyi folyamatokat, többek között a Lendület-, a Bolyai- és a különböző mobilitási programok esetében. Ezek a tapasztalatok közvetlenül adaptálhatók az ERC-adminisztrációra és nagy nemzetközi projektek kezelésére. A Titkárság szervezeti egységeinek, így például a Kutatási Pályázatok Főosztálya, a Gazdasági Igazgatóság, a Jogi és Igazgatási Főosztály és a Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya együttműködésével a Stratégiai Kutatások Intézete már a létrejöttének évében képes lehet kutatási projektek befogadására.

²¹ Human Frontier Science Program <https://www.hfsp.org/>

²² National Institutes of Health <https://www.nih.gov/>

A szervezeti modell első fázisában mindössze egy kisméretű vezetői és projektmenedzseri csapatra van szükség, amely később a feladatok és bevételek növekedésével párhuzamosan bővíthető. A Stratégiai Kutatások Intézete elindításának költségigénye a fenti modell szerint mérsékelt. Egy kisméretű stáb, az adminisztratív háttér és a kezdeti infrastruktúra kialakításának éves költsége **110–130 millió forint**. Már egyetlen, átlagos méretű ERC-projekt általános költsége képes lehet a Stratégiai Kutatások Intézete induló működésének döntő részét fedezni, így az intézmény a második évtől reálisan részben önfenntartóvá válhat.

Összességében az MTA Stratégiai Kutatások Intézete olyan **rugalmas és fokozatosan építkező intézményi modell**, amely egyszerre biztosítja a magyar kutatás élvonalbeli versenyképességének feltételeit, a transzdiszciplináris gondolkodás intézményes kereteit és a nemzetközi projektek befogadásának jogi-adminisztratív stabilitását.

3. Az MTA Tudománypolitikai Fórum részletes működési modellje és partnerségi struktúrája

Az **MTA Tudománypolitikai Fórum** célja, hogy az Akadémia szakmai tekintélyére és társadalmi bizalmi tőkéjére építve olyan tartós, intézményesített együttműködési keretet hozzon létre, amely a hazai kutatási ökoszisztéma meghatározó szereplői, az egyetemek, a HUN-REN, az NKFIH és a releváns minisztériumok között rendszeres stratégiai egyeztetést és összehangolt cselekvést tesz lehetővé. A Fórum célja a közös tervezés, a rendszerszintű problémák feltárása, valamint az integrált és fenntartható kutatási ökoszisztéma kialakítása.

Az MTA különleges pozíciója több tényezéből fakad. **A két évszázados, érdemalapú köztestületi rendszer, a politikától független működés, valamint az a tény, hogy az Akadémia nem tart fenn versengő kutatóhelyeket, egyértelművé teszik elfogulatlan szakmai „központi” szerepét.** Magyarországon jelenleg nincs olyan intézmény, amely természetesebb mediátora lehetne a kutatóhálózatok, az egyetemek, az innovációs szereplők és a felsőoktatási-kutatáspolitikai döntéshozók közötti egyeztetéseknek.

A Fórum három szinten működne. A legfelső szintet a **Stratégiai Tanács** alkotná, amely évente két alkalommal ülésezik, és amelyben az MTA mellett az egyetemek, a HUN-REN, az NKFIH és a minisztériumok delegáltjai vesznek részt. Ez a testület jelölné ki az éves kutatáspolitikai prioritásokat, és tárgyalná az egész kutatási ökoszisztémát érintő kérdéseket. A második szintet a **tematikus munkacsoportok** jelentik, amelyek folyamatos feladatellátást végeznek. Kezdetben két munkacsoport működne. Az egyik az egyetemi kutatócsoport-hálózat jövőjének újratervezésével foglalkozna, a másik pedig az országos posztdoktori pályázati rendszer visszaépítésével. A harmadik szintet az **MTA-n belül működő titkárság** jelenti, amely biztosítja a Tudománypolitikai Fórum napi működésének adminisztratív háttérét. A titkárság feladata az ülések előkészítése, a munkacsoportok koordinációja, az elemzések összeállítása, az intézményi kommunikáció biztosítása és a Tudománypolitikai Fórum dokumentációjának vezetése. Az MTA székháza egyben fizikai helyszínt biztosít a találkozóknak, ami szimbolikusan is jelzi az Akadémia közvetítő szerepét. A Fórum titkárságának éves költsége mérsékelt becslések szerint évi 90–110 millió forint.

Az egyetemi kutatócsoport-hálózat újratervezése

Az egyetemi kutatócsoportok helyzete azért is különleges, mert vezetőik ma is kizárólag akadémikusok és MTA-nagydoktorok, vagyis **a kutatócsoport-rendszer az Akadémia**

minősítési struktúrájához kötődik, és az MTA minőségbiztosítási rendszeréből nőtt ki. E csoportok az elmúlt évtizedekben az egyetemek kutatási teljesítményének egyik legfontosabb pillérét adták, magas színvonalú oktatást, kiemelkedő publikációs eredményeket és stabil háttérrel biztosítottak a fiatal kutatók számára.

A finanszírozás HUN-REN-hez történő áthelyezése ugyan átmenetileg biztosította a működésüket, de a modell nem fenntartható. A HUN-REN a humán tudományok területén már nem vállal finanszírozási szerepet, miközben a kutatócsoportok között jelentős számban találhatók bölcsész- és társadalomtudományi témák. Így a jelenlegi struktúra inkább egy átmeneti állapot, semmint hosszú távon működőképes rendszer. A 2027-ben lejárató ciklus 95 kutatócsoportot érint, **megszűnésük pedig drámai következményekkel járna** mind az egyetemi kutatási teljesítményre, mind az utánpótlás-nevelésre, mind a tudományos közösség egészének működésére.

Az MTA szerepe ezért nem csupán szakmai, hanem rendszerszervező jelentőségű lehet. Az Akadémia mutathat rá arra, hogy ezek a csoportok valójában **elsősorban az egyetemek számára jelentenek értéket**, hiszen éppen ott ellensúlyozzák azt a világszerte megfigyelhető tendenciát, amelyben az egyetemek egyre inkább oktatástechnológiai intézménnyé válnak, miközben kutatási kapacitásaik gyengülnek. A legkiválóbb magyar kutatók által vezetett kutatócsoportok olyan tudományos magot alkotnak, amely nemcsak a publikációs teljesítményt, hanem a doktori iskolák minőségét, a nemzetközi pályázati részvételt és a fiatal kutatók megtartását is közvetlenül erősíti.

A Tudománypolitikai Fórum feladata ezért az lehet, hogy a közös érdekek részletes feltárásával és a fenntartható működési modellek kialakításával segítse elő egy többcsatornás, **közösen finanszírozott rendszer létrehozását**. A cél az, hogy a kutatócsoportok 2027 után ne széttöredező hálózatként, hanem egy országos stratégia részeként működjenek tovább. A finanszírozás több szereplő, így az egyetemek, a HUN-REN, az NKFIH, és a vonatkozó minisztérium részvételével, de egyértelműen meghatározott arányokkal és feladatokkal valósulhatna meg. A kutatócsoportok továbbra is 5 éves ciklusokban, pályázati alapon működnenek, vezetőik továbbra is akadémikusok vagy nagydoktorok lennének, így az MTA minősítési rendszere megőrizné gyakorlati szerepét. A pályázatok elbírálásában azonban az egyetemek is érdemi szerepet kapnának, hiszen egyedül ők tudják meghatározni, mely kutatási témák illeszkednek stratégiai fejlesztési irányaikhoz.

A posztdoktori rendszer újjáépítése

Az országos posztdoktori rendszer újjáépítése a magyar tudományos ökoszisztéma egyik legsürgetőbb és legkritikusabb feladata. Magyarországon korábban mind az MTA, mind az NKFIH működtetett posztdoktori pályázati programokat, amelyek a fiatal kutatók számára egyértelmű, kiszámítható és nemzetközileg is versenyképes fejlődési pályát biztosítottak. Ezek a támogatási formák azonban az elmúlt években megszűntek, és **jelenleg nem áll rendelkezésre olyan országos rendszer, amely a PhD-fokozat megszerzése után biztosítaná a fiatal kutatók önálló kutatói identitásának kialakulását**.

A posztdoktori szakasz hiánya azért okoz súlyos strukturális problémát, mert egy frissen végzett PhD-hallgató jellemzően még nincs olyan helyzetben, hogy a meglévő kutatási támogatásokra, például az NKFIH egyéni pályázataira, önállóan pályázhasson. Ahhoz ugyanis megfelelően érett téma, stabil publikációs háttér és kutatásszervezési tapasztalat szükséges, amelyek tipikusan a posztdoktori időszak alatt alakulnak ki. Ha ez az átmeneti szakasz

hiányzik, a fiatal kutatók döntő része továbbra is témavezetője vagy korábbi kutatócsoportja projektjeiben dolgozik, anélkül, hogy lehetőséget kapna egy új kutatási irány kidolgozására és **önálló tudományos profilja** megerősítésére. A pályáivnak ez az elmaradása hosszú távon az egész hazai kutatói utánpótlást gyengíti.

A posztdoktori rendszer újjáépítésében a Tudománypolitikai Fórum kulcsszerepet tölthet be. Olyan koordinációs mechanizmust hozhat létre, amelyben az egyetemek, a HUN-REN, az NKFIH és az MTA együtt határozzák meg a rendszer szerkezetét, finanszírozási arányait és szakmai elvárásait. Mivel a posztdoktori időszak mind az egyetemek oktatási-kutatási kapacitásait, mind a kutatóhálózatok projektképességét, mind a nemzeti kiválósági programok utánpótlását közvetlenül erősíti, a **finanszírozás többforrású rendszerben** képzelhető el.

A rendszer kialakítására a következő konkrét lépések képzelhetők el:

- **Országos posztdoktori ösztöndíjprogram** létrehozása a posztdoktori időszak 1–3 éves, egységes szerkezetű támogatása: a posztdoktorok rendelkezzenek egyéni költségkerettel, amely lehetővé teszi egy új, önálló kutatási téma elindítását, miközben a befogadó intézmény szakmai mentorálást biztosít.
- **Minőségbiztosítás az MTA szakmai vezetésével:** az MTA szakmai felügyelettel értékelné a posztdokok előrehaladását, ezzel garantálva az országosan egységes kiválósági szintet.
- **Rugalmas intézményi befogadás:** a posztdoktorok dolgozhatnak egyetemi kutatócsoportokban, HUN-REN intézetekben, vagy az MTA Stratégiai Kutatások Intézete kutatási programjaihoz csatlakozva, biztosítva a sokféle kutatási környezetet.
- **ERC-pályázati felkészítés:** a rendszer kulcseleme lenne a strukturált ERC-profilépítő program, amely mentorálást²³, pályázati támogatást és publikációs stratégiát biztosít.

A program költsége évente **2,5–3,5 milliárd forint** lehet, amely a jelenlegi támogatási szintekhez képest mérsékelt, ugyanakkor az ország kutatási potenciáljára multiplikatív hatást gyakorolna. A forrás a következőkből állhat össze: NKFIH hozzájárulás, egyetemi részfinanszírozás, nemzetközi mobilitási források átcsoportosítása, MTA szakmai és adminisztratív hozzájárulása.

Összefoglalva, a Tudománypolitikai Fórum a magyar tudományos közösség önszerveződési képességének intézményes helyreállítása lehetne. Az MTA történeti küldetése, szakmai hitelessége és társadalmi bizalmi tőkéje olyan alapot biztosít, amely legitim módon ruházza fel az Akadémiát azzal a felelősséggel, hogy segítse a kutatási rendszer összekapcsolását, az **intézményi célok összehangolását és a hosszú távon fenntartható tudományos kiválóság feltételeinek megteremtését.**

²³ <https://erc-mentor.renyi.hu/>

2. melléklet

Válaszok a tudományos osztályok kérdéseire

Az **MTA tisztújítási folyamatán belül a különböző lépések időzítése**²⁴ több szempontból is érdekes helyzetet teremtett. Miközben a Jelölőbizottság novemberi ülését követően, a bizottság elnökének december 12-i felkérő levele alapján a jelöltek elkezdtek kidolgozni a koncepcióikat, a Nyelv és Irodalomtudományok osztályának kérdései január 23-án, a Fizikai Tudományok osztályának kérdései február 4-én fogalmazódtak meg az elnök és főtitkárjelöltek felé. Saját főtitkári koncepciómat ekkorra már a mellékletekkel együtt elkészítettem, és bár a kérdések relevanciáját felismerem, az újraírásra nem vállalkoztam. Ehelyett készítettem el ezt a mellékletet, melyben kifejttem véleményemet az osztályok felvetéseivel kapcsolatban.

Az MTA tisztújítás szempontjából kritikus időszakban Magyarország éppen a rendszerváltás óta eltelt időszak tizedik általános parlamenti választása előtt áll. A kompetitív Tisza Párt választási programja²⁵ nemsokkal az MTA vezetői koncepciók beadási határideje előtt jelent meg. Ennek azért van jelentősége, mert az említett program számos pontban megoldási lehetőséget kínál nemcsak az I. és XI. osztály, de a teljes magyar tudományosság legégetőbb kérdéseire is. A választási program beépítése a főtitkári koncepcióba nyilván nem szükséges, és ilyen szűkös idői keretek között nem is volna lehetséges. Ugyanakkor a főtitkári program bevezetőjében említett **politikai akarat megszületése és az erőforrások fokozódó mértékének felmerülő ígérete** miatt a választási program tartalma határozottan releváns.

Az MTA tisztújításának időzítése érdekes helyzetet teremt továbbá a döntéselőkészítés tekintetében talán legfontosabb lépés, az elnöki és főtitkári programok ismertetésének szempontjából is, ami az MTA Közgyűlésének szavazati jogú tagjai előtt április 8-án fog lezajlani, néhány nappal az országgyűlési választások előtt. Tehát amikor az MTA tisztújítási programok ismertetésre kerülnek, még nem lehet majd tudni, hogy a két gyökeresen ellentétesnek tűnő politikai akarat közül melyik fog érvényesülni a következő vezetői ciklusban. Ez a tény természetesen befolyásolja a vezetői koncepciók megfogalmazását, hiszen **nem lehet tudni, hogy az Akadémia tovább fokozódó háttérbe szorítására, vagy éppen a tiszteletet és szabadságot megadó felkarolására számítsunk-e.**

Adalék, illetve lehet, hogy inkább következmény, mintegy a jelen helyzetből fakadó bizonytalanságot is tükrözve, hogy most, 2026. február 16-án, négy elnökjelöltje van az MTA-nak, meglehetősen hasonló esélyekkel. **A főtitkári koncepció nem tévesztheti el hatáskörét:** a főtitkár feladata, hogy az elnökkel együttműködésben biztosítsa az Akadémia mindennapi működésének szakmai és szervezeti kereteit, és elősegítse, hogy a köztestület a maga teljességében tudjon megfelelni küldetésének. Mivel a feltett kérdések nagyrészt kapcsolatos válaszok, és a későbbi megoldások az elnökkel való együttműködésen, de mégiscsak elsősorban elnöki döntéseken fognak múlni, a főtitkári koncepciónak ezek a konkrét válaszok valójában nem is képezhetnék részét.

A jelölti/vezetői integritás talaján, de a fentieket is megfontolva, az alábbiakban megkísérlem az I. és XI. osztályok által felvetett kérdésekkel kapcsolatos **véleményem** kifejtését.

²⁴ https://mta.hu/mta_hirei/tajekoztato-a-magyar-tudomanyos-akademia-tisztsegviseloinek-valasztasi-folyamatarol-114974

²⁵ <https://magyartisza.hu/program>

1. Az MTA I. Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya által felvetett kérdések

1. Az MTA irányító, szervező és anyagi támogató szerepe a tudományos kutatásban

1.1. Miben látja a XXI. században az akadémiák és különösen az MTA küldetését és szerepét az áltudományosság, tudományellenesség és politikai korlátozó akarat közegében?

Véleményem szerint a XXI. században az MTA küldetése nem csupán a tudomány művelése és értékelése, hanem a tudományos racionalitás védelme. Egy olyan korban, amikor az információ bősége nem mindig jár együtt a megértés mélyülésével, az Akadémia tudja megmutatni, hogy a tudomány nem vélemények versenye, hanem egy **közösen kialakított módszertani és etikai rend**. Ennek megőrzése nemcsak a tudomány, hanem a demokratikus társadalom hosszú távú működése szempontjából is fontos.

Az akadémiák feladatai közé tartozik a tudományos minőség, az autonóm szakmai mérce és a hosszú távú gondolkodás intézményes védelme. Az áltudományosság terjedése, a tudományellenes attitűdök erősödése és a politikai-ideológiai nyomásgyakorlás olyan környezetet hoz létre, melyben az Akadémia feladata nem egyszerűen a tudományos kiválóság elismerése, hanem annak következetes képviselése is, hogy **mi tekinthető tudásnak, milyen eljárások alapján születik meg a tudományos érv, és hol húzódnak a tudomány határai**. Az MTA sajátos helyzete ebben a tekintetben abból fakad, hogy **az Akadémia a tudományos közösség által működtetett, meritokratikus alapon szerveződő testület**, nem pedig finanszírozó, végrehajtó vagy politikai intézmény. Ez a pozíció teszi alkalmassá arra, hogy hitelesen lépjen fel az áltudományossággal szemben. Nem az a lényeges, hogy „ellenzéki” vagy „kormányzati” pozíciót foglal-e el az Akadémia, hanem az, hogy a bizonyítékokon, vitán és ellenőrizhetőségen alapuló tudás normáit mennyire következetesen képviseli.

A politikai korlátozó akarat közegében az Akadémia egyik legfontosabb funkciója az, hogy intézményes emlékezetet és szakmai folyamatosságot biztosítson. **A tudomány időléptéke szükségszerűen hosszabb, mint a politikai ciklusoké**. Az MTA éppen ezért képes arra, hogy a rövid távú érdekeken túlmutató kérdésekben, például az oktatás, a kutatásfinanszírozás vagy a tudományos infrastruktúra ügyében következetes szakmai álláspontot képviseljen. Ez azt jelenti, hogy az Akadémia stabil referenciainstítúciónak szolgálhatna, amelyhez kormányok és társadalmi szereplők egyaránt bizalommal fordulhatnak.

1.2. Fontosnak látja-e, hogy az MTA irányító, szervező és anyagi támogató szerepet töltsön be a magyar tudományosságban?

Igen, fontosnak tartom, de pontos szerepmegosztással és világos határokkal. Az MTA elsődleges ereje abból fakad, hogy **irányító és szervező szerepét nem hatalmi, hanem szakmai alapon gyakorolja**. A XXI. században nem reális és nem kívánatos, hogy az Akadémia a teljes magyar tudományosság „központi irányítójaként” működjön. Ugyanakkor kifejezetten szükség van egy olyan intézményre, amely összképet alkot, szakmai mércéket rögzít, és **hosszú távú tudománystratégiai kérdésekben koordináló szerepet vállal**. Ezt a funkciót az MTA tudja a leghitelesebben betölteni, mert működése **meritokratikus, köztestületi alapú, és nem függ közvetlen politikai vagy piaci érdekektől**. Az MTA irányító, szervező és esetleges támogató szerepe akkor szolgálja legjobban a magyar tudományosságot, ha nem párhuzamos struktúrákat épít, hanem átlátható, érdemalapú és konszenzusos kereteket teremt, amelyekhez az egyetemek, kutatóintézetek, finanszírozók és a kormányzat egyaránt viszonyulni tudnak.

Az anyagi támogatás tekintetében az Akadémia szerepét célzottan és kiegészítő jelleggel látom indokoltnak. Az MTA nem válhat általános finanszírozóvá a teljes kutatási rendszerben, de **kulcsszerepe lehet** olyan területeken, ahol a piaci vagy rövid távú hasznosulás logikája nem érvényesül. Így például adott esetben a **kíváncsiságvezérelt alapkutatások, a nemzeti jellegzetességekkel foglalkozó kutatások, az inter- és transzdiszciplináris projektek, a fiatal kutatók önállósodása, vagy a nemzetközi kiválósági pályázatok (pl. ERC) intézményi háttérének biztosítása esetében**. Ezeken a pontokon az Akadémia anyagi hozzájárulása nem tömegfinanszírozást, hanem minőségi katalizátorszerepet jelenthet.

1.2.1. Fontosnak látja-e és elő kívánja-e mozdítani, hogy az MTA továbbra is támogassa a tudományos társaságokat, a tudományos folyóirat- és könyvkiadást?

Igen, kifejezetten fontosnak tartom, és aktívan elő kívánom mozdítani, hogy az MTA továbbra is támogassa a tudományos társaságokat, valamint a hazai tudományos folyóirat- és könyvkiadást.

A tudományos társaságok szakmai közösségeket tartanak fenn, generációkat kötnek össze, fórumot biztosítanak vitára, utánpótlás-nevelésre és a tudományos normák átörökítésére. Ezek a funkciók nem helyettesíthetők sem intézményi irányítással, sem pályázati logikával. Az MTA támogatása ezért **nem pusztán pénzügyi kérdés, hanem értékvállalás**, annak elismerése, hogy a tudomány nemcsak projektekből, hanem közösségekből épül.

Stratégiai jelentőségű a magyar nyelvű tudományos folyóiratok és könyvkiadás fenntartása is. Ezek biztosítják a tudományos diskurzus hazai nyilvánosságát, a felsőoktatás szaknyelvi utánpótlását, valamint a tudomány és társadalom közötti kapcsolódás egyik legfontosabb csatornáját. Különösen a humán- és társadalomtudományok esetében a nemzeti nyelvű publikáció nem másodlagos, hanem a tudományos munka lényegi része. Az Akadémia szerepe itt abban áll, hogy olyan minőségi és kiszámítható támogatási keretet biztosítson, ami **nem piaci megtérülést, hanem tudományos és kulturális értéket ismer el**. A XXI. században ugyanakkor mindez **megújított formában** képzelhető el, a digitális hozzáférés, nyílt tudományos modellek, nemzetközi láthatóságot erősítő megoldások bevezetésével.

1.3. Hogyan kívánja az esélyegyenlőséget elősegíteni (nők, fiatalok helyzete)?

A nők és a fiatal kutatók helyzete nem egyéni alkalmazkodási nehézségekből, hanem rendszerszintű akadályokból ered. Az Akadémia szerepe elsősorban ezek láthatóvá tételében és intézményes kezelési javaslatok felállításában áll.

A nők esetében kulcskérdés az életpálya megszakításainak kezelése. Az MTA már rendelkezik olyan eszközökkel (pl. pályázati korhatár-korrekciók, rugalmasabb jogosultsági feltételek), amelyek jó irányba mutatnak, de ezek következetesebb alkalmazása és kiterjesztése indokolt. Alapvető, hogy a **vezetői, bizottsági és döntéshozó testületekben kiegyensúlyozottabb nemi reprezentáció** valósuljon meg.

Fontosnak tartom, hogy az Akadémia értékelési gyakorlata tudatosan számoljon a **gondozási terhekkel** (nők és férfiak esetén egyaránt). Az is megfontolandó, hogy ne csak az életkezdeti gondozást segítse (Akadémiai Óvoda és Bölcsőde), hanem intézményes keretek között az **életvégi gondozást** is, ezzel megkönnyítve a “szendvicsgeneráció” helyzetét.

A fiatal kutatók esetében az esélyegyenlőség legfőbb feltétele a **kiszámítható pályáiv**. Az elmúlt években a pálya köztes szakaszai gyengültek meg, például a posztdoktori lehetőségek beszűkülésével. Az Akadémia feladata itt az, hogy országos szinten képviselje a fiatal kutatók érdekeit, és kezdeményező szerepet vállaljon olyan megoldásokban, amelyek átjárhatóvá teszik a doktori képzés, a posztdoktori szakasz és az önálló kutatói státusz közötti átmenetet.

Szintén fontosnak tartom a **mentorálás erősítését**. Az MTA, a Fiatal Kutatók Akadémiájával együttműködésben olyan országos mentorhálózatokat és nyilvános szakmai fórumokat működtethetne, amelyek nem informális kapcsolatokon, hanem szakmai elveken alapulnak. Az esélyegyenlőség így nem külön "szociális" programként jelenne meg, hanem a tudományos működés természetes részévé válhatna.

2. A volt MTA kutatóhálózat sorsa, különös tekintettel az ELTE szervezetéhez csatolt 4 humán központra

2.1. Akarja-e a HUN-REN intézetei, de legalább a 4 humán központ visszakerülését az MTA keretei közé, és ha igen, hogyan kívánja ezt elérni?

A humán tudományok esetében különösen nyilvánvalóvá vált, hogy a jelenlegi HUN-REN-modell nem illeszkedik jól a terület működési logikájához. Ezek az intézetek nemcsak kutatóhelyek, hanem **nyelvi, kulturális, történeti és társadalmi tudás hordozói**, amelyek szorosan kapcsolódnak az Akadémia köztestületi, értékelési és tudományos legitimációs funkcióihoz. A nemzetközi példák és a hazai tapasztalatok is azt mutatják, hogy a humán kutatásokat nem lehet kizárólag centralizált, menedzseri logikájú rendszerben eredményesen működtetni. Egy olyan struktúra kialakítását fontosnak tartanám, amely jobban szolgálja a humán tudományok sajátosságait és hosszú távú társadalmi hasznát. Amennyiben a politikai akarat megteremtődik, az Akadémia készen állhat arra, hogy hiteles szakmai partnerként vegyen részt ebben a folyamatban.

3. A humán tudományi kutatások állapota és jövőbeni helyzete, általában és speciálisan

3.1. Hogyan tudja a társadalom- és bölcsészettudományi kutatások és ezeken belül is különösen a nemzeti tudományok kutatásainak eredményességét és hasznosítását elősegíteni?

A társadalom- és bölcsészettudományi kutatások, és különösen a nemzeti tudományok elsősorban nem technológiai innovációt termelnek, hanem **értelmezési kereteket, nyelvi, történeti és kulturális önismeretet**, amelyek nélkül sem a közpolitika, sem az oktatás, sem a társadalmi kohézió nem működik fenntartható módon. Az Akadémia szerepe, hogy láthatóvá és legitimálhatóvá tegye e kutatások eredményeit a tudományos közösségen túl is. Ennek egyik eszköze a szakmailag hiteles, de közérthető tudománykommunikáció támogatása. Fontosnak tartom, hogy a nemzeti tudományok esetében az Akadémia **védje és képviselje a hosszú távú kutatási logikát**. A nyelv-, történelem-, irodalom-, néprajz- és társadalomtörténeti kutatások eredményessége gyakran évtizedes időtávon mérhető, és nem illeszthető rövid ciklusú finanszírozási elvárásokhoz. Az MTA hangsúlyozhatja, hogy ezek a kutatások **közjavakat hoznak létre**, amelyek fenntartása állami és közösségi felelősség. Az Akadémia ezen túl, a köztestületi hálózatra és az újonnan kialakítható digitális infrastruktúrára építve elősegítheti, hogy a társadalom- és bölcsészettudományi eredmények ne elszigetelt projektekből jelenjenek meg, hanem összekapcsolódó tudáshálózatként az oktatásban, a közgyűjteményekben, a tudományos ismeretterjesztésben és a nemzetközi tudományos térben egyaránt. Ez nemcsak a hasznosulást erősíti, hanem a területek tudományos presztízsét és társadalmi elfogadottságát is.

3.2. Kívánja-e és ha igen, hogyan az MTA alapítása óta fontos feladata, A magyar nyelv nagyszótára további munkálatait anyagi és szervezeti támogatásban részesíteni?

Igen, kifejezetten fontosnak tartom *A magyar nyelv nagyszótára* folytatólagos munkálatainak anyagi és szervezeti támogatását. Ez a vállalkozás nem egyszerűen egy nyelvészeti projekt, hanem egy olyan hosszú távú és nagyszabású munka, amely a magyar nyelv történetének, szerkezetének és változásainak feltárását nemzetközileg is mérvadó módszertannal valósítja meg. A nagyszótár jellegéből fakadóan **nem illeszthető rövid ciklusú, pályázati logikába**. Folyamatos, szakmailag autonóm munkát igényel, amelyhez hosszú távú finanszírozási és szervezeti garanciák szükségesek. Az MTA feladata ezért az, hogy a **nagyszótárat kiemelt, védett tudományos programként kezelje**, és képviselje ennek szükségességét a mindenkorai tudománypolitikai döntéshozók felé. Szervezetileg akár az MTA Könyvtár és Információs Központ is befogadhatja, de a további szükséges erőforrásokat leginkább központi költségvetésből lehetne elképzelni. Ezzel párhuzamosan fontosnak tartom a projekt technológiai megerősítését is. Az Akadémia elősegítheti, hogy a nagyszótár szorosabban kapcsolódjon a hazai és nemzetközi nyelvészeti kutatásokhoz, digitális nyelvi adatbázisokhoz és oktatási felhasználásokhoz. A digitális hozzáférés bővítése az új kötetekkel, valamint a szótár beépítése az oktatásba és a tudományos ismeretterjesztésbe jelentősen növelheti a munka láthatóságát és társadalmi hasznosulását.

2. Az MTA XI. Fizikai Tudományok Osztálya által felvetett kérdések

Kollár Lászlónak, az MTA főtitkárának „A hazai tudománypolitikáról” című tanulmánya. Számos olyan aktuális kérdést vet fel, melyek megoldása az Akadémia következő vezetésére vár. Nemzetközi példákat mutat tudományos kutatás intézményrendszerére, szakmai irányítására és finanszírozására; helyzetképet ad a hazai kutatásokról, és sok esetben alternatív lehetőségeket vázol fel. Javasoljuk, hogy az elnök- és főtitkárjelöltek koncepciójukban reflektáljanak a tanulmány számukra fontosnak tűnő felvetéseire, és ismertessék álláspontjukat ezekkel kapcsolatban.

Kollár László tanulmánya világos diagnózist ad a hazai tudománypolitika szerkezeti problémáiról, és nemzetközi összehasonlításban is értelmezhető alternatívákat vázol fel. Különösen fontosnak tartom azt a megközelítést, amely a stabil alapkutatási finanszírozás, a világos intézményi felelősségek, valamint a szakmailag független, érdemalapú értékelés szerepét hangsúlyozza a rövid távú, politikailag vezérelt döntésekkel szemben.

Ezekre a felvetésekre főtitkári koncepciómban és a kérdésekre adott válaszaiban több ponton is reflektáltam. Egyetérték az Akadémia integráló és értékelő szerepének megerősítésével, a kíváncsiságvezérelt alapkutatások védelmével, a transzparens kutatásfinanszírozás szükségességével, valamint az intézményi pluralizmus szakmai koordinációjának igényével. Álláspontom szerint az MTA jövőbeli szerepe éppen abban állhat, hogy a Kollár-tanulmányban bemutatott nemzetközi jó gyakorlatokhoz igazodva a tudományos minőség, az autonómia és a hosszú távú gondolkodás intézményes garanciája legyen a hazai tudományos rendszerben.

Az utóbbi idők másik fontos akadémiai dokumentuma a fent idézett tanulmányban is említett „A magyarországi és az országhoz kötődő kutatók helyzete” c. felmérés. A felmérés eredményeit figyelembe véve, milyen lehetőségeket látnak az Akadémia részéről a kutatók megszólítására, motiváltságuk növelésére?

A felmérés egyértelműen jelzi, hogy a legnagyobb kihívás ma nem az ambíció vagy a tehetség hiánya, hanem a kiszámíthatóság, az intézményi bizalom és a világos pályáívek meggyengülése. Az Akadémia mozgástere itt elsősorban nem a bérezés vagy a közvetlen foglalkoztatás területén van, hanem abban, hogy értelmes szakmai kereteket, visszajelzést és jövőképet kínáljon a kutatók számára. Az Akadémiának kulcsszerepe lehet a láthatóság és bevonódás növelésében (köztestületi szerepek, értelmes részvételi formák, nyílt szakmai fórumok), a kiválóság következetes, átlátható elismerésében (MTA Doktora cím megújítása, további akadémiai pályázatok, díjak), valamint a korai és középső életpályaszakasz támogatásában (mentorálás, ERC-felkészítés, posztdoktori perspektívák). Mindezeket túl az Akadémia akkor tud valóban motiváló erőt képviselni, ha hitelesen képviseli a kutatók érdekeit a döntéshozók felé, és világossá teszi, hogy **a tudományos teljesítménynek van intézményes súlya és következménye**. A felmérés, melyre főtitkári koncepciómban több helyen is reflektáltam, legfontosabb üzenete számomra az, hogy a kutatók nem elsősorban új szlogenekre, hanem következetes értékekre és szakmai autonómiára várnak.

1. Hogyan lehet az Akadémia aktív közreműködésével és az érintettek bevonásával konszenzusos megoldást találni a korábbi akadémiai kutatóintézetek státuszának rendezésére? Ez érinti az ingatlanvagyon kérdését, valamint a kutatóhálózat egységének megőrzését, illetve visszaállításának lehetőségét is. Milyen szerepet játszhat az Akadémia az intézethálózat szerkezetének és működésének alakításában?”

Az akadémiai kutatóintézetek státuszának rendezése csak akkor vezethet tartós megoldáshoz, ha az érintettek érdemi bevonásával, átlátható elvek mentén és széles szakmai konszenzusra támaszkodva történik. Az elmúlt évek tapasztalata egyértelműen megmutatta, hogy a tudományos közösség feje fölött hozott, rövid távú intézményi döntések nemcsak bizalomvesztéshez, hanem a kutatási teljesítmény romlásához és a nemzetközi beágyazottság gyengüléséhez is vezetnek. Ebben a helyzetben az Akadémia egyik legfontosabb feladata az lehet, hogy visszaállítsa a párbeszéd, az érdekegyeztetés és a szakmai racionalitás intézményes kereteit. **Az MTA szerepe nem a végrehajtó döntéshozatal átvétele, hanem egy független, szakmailag elismert közvetítő tér megteremtése.** A főtitkári koncepcióban javasolt MTA Tudománypolitikai Fórum éppen ezt a funkciót töltheti be. Olyan strukturált egyeztetési mechanizmust kínál, ahol az Akadémia, a kutatóhálózat vezetése, az intézetek képviselői, az egyetemek, valamint a finanszírozó és kormányzati szereplők egyenrangú félként vehetnek részt a közös gondolkodásban. Ez a megközelítés összhangban áll Kollár László azon elképzelésével, hogy szükség van egy tudománypolitikai tanácsadó testületre²⁶.

Az ingatlanvagyon kérdése különösen érzékeny pont, amely nem kezelhető pusztán jogi vagy pénzügyi problémaként. Az Akadémia legfontosabb feladata, hogy vigyázzon arra, hogy az ingatlanvagyon használatáról és jövőbeli szerepéről szóló döntések ne szakadjanak el a kutatási és oktatási céloktól. Az MTA ebben a folyamatban olyan alapelveket képviselhet, mint a **közvagyon tudományos célú védelme, az átlátható vagyonhasználat és az intézményi autonómia erősítése**, miközben nyitott marad a rugalmas, több szereplőre építő megoldásokra.

²⁶ Kollár László A hazai tudománypolitikáról. *Magyar Tudomány* 186/S2 2025.

A fenti ideális állapot elérése felé azonban nyilván rögzös út fog vezetni. Az **átmeneti állapot kezelésében** elképzelhető például az is, hogy az MTA a kutatóhálózat által használt ingatlanjait **bérbe adja** a HUN-REN számára. A bérleti díjat a HUN-REN alaptámogatásának kellene ebben az esetben tartalmaznia, amit az MTA a bérbeadott ingatlanok infrastrukturális fejlesztési és felújítási céljaira akár közvetlenül felhasználhatna, akár a kutatóintézetek és központok számára elérhetővé tehetne átlátható elszámolás ellenében.

A kutatóhálózat egységének megőrzése, vagy adott esetben a funkcionális értelemben vett újraegyesítése, nem feltétlenül jelent visszatérést egy korábbi szervezeti formához. Szathmáry Eörs „tanuló társadalom” koncepciója²⁷ arra hívja fel a figyelmet, hogy a tudományos rendszer akkor működik jól, ha képes az intézmények közötti „tanulásra”, együttműködésre és adaptációra. Ebben az értelemben az Akadémia hozzájárulhat egy olyan hálózati logika kialakításához, ahol a **kutatóintézetek autonómiáját visszaállítva/megőrizve**, erős és transzparens szakmai kapcsolódások jönnek létre az intézetek, az egyetemek és a nemzetközi partnerek között. Az intézethálózat szerkezetének és működésének alakításában az MTA legfontosabb hozzáadott értéke a **minőségbiztosítás és az érdemalapú értékelés**. A köztestületre és az akadémiai értékelési kultúrára építve az Akadémia készen állhat arra, hogy független szakmai testületeken keresztül ismét rendszeresen értékelje az intézetek tudományos teljesítményét, nemzetközi beágyazottságát és utánpótlásképzési szerepét.

Összefoglalva, az Akadémia akkor tud érdemben hozzájárulni a kutatóintézetek státuszának rendezéséhez, ha nem egyetlen „megoldást” kínál, hanem egy olyan elvi és intézményi keretet, amelyben a különböző érdekek, tapasztalatok és jövőképek ütköztethetők, és amelyben **a döntések szakmai alapon, társadalmi bizalommal és hosszú távú felelősséggel születhetnek meg**. Ez a szerep nemcsak az Akadémia hagyományaihoz illeszkedik, hanem a jelenlegi társadalmi helyzetben talán ez az egyik legfontosabb közfeladata is.

2. A hazai tudományirányítás egyre nagyobb súlyt helyez az alkalmazásokra és az olyan kutatásokra, amelyekről rövid időn belül hasznot lehet remélni. Az Akadémia milyen módon tudja megerősíteni a kíváncsiság által vezérelt felfedező kutatásokat?

Az alkalmazhatóság és a társadalmi hasznosulás fontos szempont, ugyanakkor a nemzetközi tapasztalatok egyértelműen azt mutatják, hogy a tudományos és gazdasági áttörések döntő többsége hosszabb távú, kíváncsiság által vezérelt felfedező kutatásokból születik meg. A rövid távú megtérülés kényszerének erőltetése nemcsak torzítja a kutatási prioritásokat, hanem hosszabb távon éppen az innovációs potenciált gyengíti. Ebben a helyzetben az Akadémiának különösen fontos feladata van: intézményesen és nyilvánosan is képviselnie kell azt az elvet, hogy **az alap kutatás nem „luxus”, hanem a tudásalapú fejlődés előfeltétele**.

Az MTA ezt több szinten tudja megerősíteni. Egyrészt normatív szereplőként, állásfoglalásokkal, elemzésekkel és tudománypolitikai javaslatokkal világossá teheti, hogy a felfedező kutatás védelme stratégiai nemzeti érdek. Másrészt szervezeti és értékelési gyakorlatán keresztül, az Akadémia által működtetett vagy koordinált programokban (például a Lendület-logikára, illetve a tervezett inkubációs modellekre építve) következetesen érvényesíthető az a szemlélet, hogy a tudományos kiválóság elsődleges mércéje az eredetiség, a kockázatvállalás és a hosszabb távú tudásépítés. Harmadrészt az Akadémia integráló

²⁷ Szathmáry E. A tanuló társadalom megteremtése Magyarországon *Magyar Tudomány* **187/2**, 2026.

platformként, például az MTA Tudománypolitikai Fórum keretében, képes lehet ellensúlyozni a rövid távú hasznosulási nyomást azzal, hogy a finanszírozók, az egyetemek és a kutatóhálózatok közötti párbeszédben következetesen képviseli a felfedező kutatások szerepét.

Végül, de nem utolsósorban, az Akadémia társadalmi legitimitása különleges erőforrás. A „tanuló társadalom”⁴ gondolatára építve az MTA képes lehet a közvélemény és a döntéshozók felé is érthetően megfogalmazni, hogy **a kíváncsiság által vezérelt kutatás nem az alkalmazások ellentéte, hanem azok forrása**. Ezzel az Akadémia nem szembehelyezkedik az innovációval, hanem annak hosszú távú feltételeit védi.

3. Az Akadémia közfeladata, hogy „...a hazai kutatások eredményeit rendszeresen értékeli ésezzel kapcsolatosan javaslatokat fogalmaz meg”. Az Akadémia közfeladatának tekinti-e az értékelés kiterjesztését az elmúlt években kiépült alternatív kutatóhálózatra (MCC, Veritas, Magyarságkutató, Kopp Mária Intézet, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, stb)?

Az Akadémia közfeladatai közé tartozik a hazai kutatások eredményeinek rendszeres értékelése és az erre épülő szakmai javaslatok megfogalmazása. E feladat értelmezésében nem intézménytípusokhoz, hanem **közpénzből finanszírozott kutatási tevékenységekhez** kapcsolódik. Ennyiben az elmúlt években létrejött alternatív kutatóintézetek és kutatóhálózatok munkája (az említetteken túl idesorolva a tervezett ÉLVONAL Csúcskutatási és Tehetséggondozó Alapítványt is) sem eshet kívül azon a szakmai horizonton, amelyre az Akadémia rálátással és felelősséggel bír. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az Akadémia értékelő szerepe **nem irányítási vagy felügyeleti funkció, hanem független, szakmai, transzparens minőségbiztosítás**. Az MTA nem intézményeket „minősít”, hanem kutatási teljesítményeket értékeli, egységes és nemzetközileg elfogadott szakmai mércék alapján. Ez az értékelés akkor hiteles, ha minden érintett szereplőre azonos elvek vonatkoznak, így például rendelkeznek nyilvános kutatási eredményekkel, nemzetközi beágyazottsággal, módszertani megalapozottsággal és tudományos autonómiával.

Meggyőződésem, hogy az Akadémia akkor jár el felelősen, ha **felkínálja ezt az értékelési keretet** az alternatív kutatóintézetek számára is, párbeszédre és önkéntes együttműködésre építve. Ez nem kell, hogy konfrontációt jelentsen, hanem inkább annak lehetőségét, hogy a hazai kutatási ökoszisztéma egésze átláthatóbbá és összehasonlíthatóbbá váljon. Ebben az értelemben az Akadémia nem „kiterjeszti” hatáskörét, hanem **betölti köztestületi küldetését**. **Közös mércét kínál** egy sokszereplős, fragmentált kutatási térben, és hozzájárul ahhoz, hogy a tudományos minőség kérdései ne intézményi lojalítások, hanem szakmai érvek mentén dőljenek el.

4. A Kollár-tanulmányban bemutatott nemzetközi példák és javaslatok alapján milyen szervezeti és kutatás-finanszírozási rendszer lenne kívánatos a hazai egyetemeken, illetve kutatóintézetekben? Milyen szerepet játszhat ebben az Akadémia?

A Kollár László által bemutatott nemzetközi példák alapján a kívánatos szervezeti és finanszírozási modell központi eleme a funkcionális differenciálás és az intézmények közötti világos munkamegosztás. A sikeres rendszerekben az egyetemek elsődlegesen az oktatás és a kutatás integrált tereiként működnek, míg a nagyobb léptékű, hosszabb távú és kockázatosabb kutatások számára önálló, stabil finanszírozású kutatóintézeti struktúrák biztosítanak teret. A

finanszírozás több lábon állhat. Alapfinanszírozás garantálhatja az intézményi stabilitást és a kíváncsiságvezérelt kutatások folytonosságát, míg a versenyalapú források, különösen a nemzetközi pályázatok, a kiválóságot és a megújulást ösztönzik. A Kollár-tanulmány hangsúlyozza, hogy **a rövid távú, projektlogikára redukált finanszírozás önmagában nem képes fenntartható kutatási rendszert létrehozni.**

Ebben a modellben az Akadémia szerepe a **minőségbiztosítási, koordinációs és stratégiai orientációs funkciók betöltése**, ahelyett, hogy az operatív irányítást próbálná átvenni. Az MTA feladata a közös szakmai normák kijelölése az egyetemek és kutatóintézetek számára, különösen az értékelési rendszerek, az előmenetel, valamint a kutatási teljesítmény mérésének területén. **Az Akadémia köztestületi jellege és függetlensége** lehetővé teszi, hogy hidat képezzen az egyetemek, a kutatóhálózatok és a finanszírozók között, és hogy olyan **hosszú távú kutatáspolitikai javaslatokat fogalmazzon meg, amelyek túlmutatnak az aktuális intézményi vagy politikai ciklusokon.**

5. Mi lehet az MTA Doktora cím funkciója a tudományos életben?

Az MTA Doktora cím a magyar tudományos életben a **kutatói kiválóság legmagasabb, politikailag és intézményileg független hivatalos minősítése.** Funkciója mindenekelőtt az, hogy világos és stabil mércét adjon a tartós, nemzetközileg is értékelhető tudományos teljesítmény elismerésére, különösen olyan környezetben, ahol az intézményi és finanszírozási struktúrák gyorsan változnak. A cím nem egyetlen eredményt, hanem egy koherens életművet értékel, és ezzel a kíváncsiságvezérelt, hosszú távú kutatói munka presztízsét erősíti. A cím olyan független minőségbiztosítási pont, amely **összehasonlíthatóvá teszi az egyetemeken, kutatóintézetekben és alternatív kutatóhelyeken, valamint a különböző tudományterületeken, tudományágakban születő teljesítményeket.** Így a cím a hazai előmeneteli, vezetői és finanszírozási döntések alapjául szolgálhat, még ha nemzetközi mércével "hungarikumnak" is számít. Az Akadémia feladata, hogy az MTA Doktora címet láthatóbbá, jobban érthetővé és intézményileg jobban hasznosíthatóvá tegye. Ez magában foglalja a bírálati szempontok transzparens kommunikációját, a nemzetközi sztenderdekhez való következetes igazítást, valamint annak elősegítését, hogy **a cím tényleges súllyal jelenjen meg az egyetemi professzori kinevezésekben, a kutatócsoport-vezetői kiválasztásban és a nagy volumenű kutatási programok szakmai értékelésében.**

3. melléklet

Kovács Ilona szakmai életrajza

Képzettség, fokozatok, címek:

- rendes tag, MTA, 2025
- levelező tag, MTA, 2019
- választott tag, Academia Europaea, 2009
- egyetemi tanár, 2006
- DSc, Pszichológia, MTA, 2004
- dr. Habil., Pszichológia, Pécsi Egyetem, 2003
- CSc, Pszichológia, MTA, 1997
- egyetemi doktor, Pszichológia, ELTE, 1988
- pszichológus diploma, ELTE, 1983

Kutatási területek:

- Látáskutatás, perceptuális tanulás és perceptuális fejlődés
- Alváskutatás, alvási orsók, alvás és tanulás
- Serdülőkori agyi és kognitív fejlődés
- A mentális szimuláció agyi hálózatai

Tudománymetriai adatok (2026. február 11.)

- Web of Science: összes hivatkozás 2959, h-index 26
- Scopus: összes hivatkozás 3292, h-index 28
- Google Scholar: összes hivatkozás 5823, h-index 34
- MTMT: összes hivatkozás 3346, h-index 28

Munkahelyek, beosztások:

- 2022- ELTE PPK Pszichológiai Intézet egyetemi tanár
- 2022-2027 HUN-REN-ELTE-PPKE Serdülőkori Fejlődés Kutatócsoport vezetője
- 2017-2022 MTA-PPKE Serdülőkori Fejlődés Kutatócsoport vezetője
- 2016-2019 PPKE BTK tudományos dékánhelyettes
- 2016-2020 PPKE BTK Pszichológiai Intézet vezetője
- 2014-2022 PPKE BTK Pszichológiai Kutatólaboratórium vezetője
- 2013-2016 PPKE BTK Általános Pszichológia tanszék vezetője
- 2013-2022 PPKE BTK Pszichológiai Intézet egyetemi tanár
- 2012-2013 Laboratoire Psychologie de la Perception (UMR 8158 CNRS), France
- 2011-2012 BME TTK nemzetközi és tudományos dékánhelyettes
- 2006-2012 BME Pszichológia doktori iskola vezetője
- 2004-2009 BME Kognitív Tudományi tanszék vezetője
- 2007-2011 MTA-BME Kognitív Tudományi Kutatócsoport vezetője
- 2003-2012 BME egyetemi docens, majd egyetemi tanár
- 2001-2002 Invited Fellow, Collegium Budapest / Institute for Advanced Study
- 1997-2003 Assistant Professor of Psychology, Department of Psychology, Rutgers, the State University of New Jersey, New Brunswick, NJ (Rutgers), USA
- 1993-1997 Research Associate, Laboratory of Vision Research, Rutgers, USA
- 1990-1992 Research Scholar, Laboratory of Vision Research, Rutgers, USA
- 1983-1989 ELTE, Általános Pszichológia tanszék, tanársegéd

Díjak:

- 2006 Akadémiai Díj
- 2006 BME GTK kutatói díj
- 2005 Charles Simonyi díj
- 1991 Fight for Sight Research Division of the National Society to Prevent Blindness Research Award, USA

Hazai tudományos közéleti tagságok, elnökségek,

- 2023- MTA VIII. Osztály Neurobiológiai Tudományos Bizottság tagja
- 2023- MTA VIII. Osztály Antropológiai Osztályközi Bizottság tagja
- 2021- MTA II. Osztály elnökhelyettese
- 2021- MTA Tudományértékelési Elnöki Bizottságának tagja
- 2018- MTA Kommunikáció és Médiatudományi Osztályközi Bizottság tagja
- 2017- MTA II. Osztály Pszichológiai Bizottságának tagja
- 2016-2019 PPKE BTK Tudományos Bizottság elnöke
- 2013-2019 PPKE BTK Kari Tanács tagja
- 2012-2019 MAB Bölcsészettudományi Szakbizottság tagja
- 2011-2012 BME TTK Tudományos Bizottságának elnöke
- 2009-2011 MTA II. Osztály Pszichológiai Bizottságának elnöke
- 2004-2012 BME Egyetemi Doktori Tanács és Habilitációs Bizottság tagja
- 2004-2012 BME Pszichológia Doktori Tanács és Habilitációs Bizottság elnöke
- 2004 Magyar Kognitív Tudományi Társaság elnöke

Hazai és nemzetközi tudományos bírálati tevékenység:

- 2025- María de Maeztu Units of Excellence, Spain, panel member
- 2025- Severo Ochoa Centres of Excellence, Spain, panel member
- 2023- ICREA Academia Spain Social & Behavioural Sciences panel member
- 2023- 2024 Supporting Talent in Research Padova Italy panel member
- 2022- 2024 Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriumának tagja
- 2022- 2024 Agencia Estatal de Investigación Spain panel member
- 2017- 2020 European Science Foundation (ESF) College of Expert Reviewers
- 2017- 2020 Gestalt ReVision - Methusalem programme Belgium adv. board member
- 2017- 2018 Vidi 2017 NWO Netherlands panel member
- 2016- 2021 MTA Lendület zsűritag
- 2013- 2019 European Research Council (ERC) SH4 panel member
- 2007- 2010 OTKA Idegtudományi zsűri tagja
- 2003- 2007 OTKA Társadalomtudományi Kollégium tagja

Külföldi szakmai tapasztalatok, együttműködések:

- Department of Psychiatry **University of Oxford** UK collaboration 2023-
- Center for Brain and Cognition **University Pompeu Fabra** Spain collaboration 2021-
- Institute of Biology **Otto-von-Guericke University** Germany collaboration 2014-
- Research in Paris, Laboratoire Psychologie de la Perception **CNRS** France 2012
- CNTRACS1/5-Cognitive Neuroscience Task Reliability & Clinical Applications Consortium, USA, **University of Washington** St Luis, USA, consultant 2009-2011
- Middle European interdisc. Master Programme in Cognitive Science, co-founder 2010
- Visual Neuroscience: From Spikes to Awareness, **FENS-IBRO Summer School**, Rauischholzhausen, Germany, invited professor in 2010, 2012, 2014, 2016
- Laboratory of Vision Research, Center for Cognitive Science, Department of Psychology, **Rutgers, the State University of New Jersey**, NJ, USA, 1990-2004

Válogatás meghívott előadásokból:

- **37th ECNP Congress**, Milan, Italy "Developmental sleep spindle trajectories in the adolescent brain" invited speaker, 2024
- **Applied Mathematics Without Borders**, Institute of Mathematics **BME** "The evolution of skeletal shape representations in vision" 2022
- **Universitat Pompeu Fabra**, Spain, "Windows of Sensitivity", 2022
- CNRS Comportement Cerveau Cognition **Aix-Marseille Université**, France „Sleep, the Achilles' Heel of brain development" 2015
- Adaptive Brains and Machines conference, Downing College **University of Cambridge**, UK „Adaptability in atypical human development" 2015
- Sleep, the Achilles' Heel of brain development, 1° Workshop Internacional de Síndrome de Williams, **Sao Paulo**, Brasil, 2015
- The Whitehead Lectures in "Cognition, Computation and Culture", **Goldsmiths University of London**, UK 2014
- LPP, **Université Paris Descartes**, Paris, France "Ready to experience: Binocular function is turned on earlier in preterm infants" 2013
- Dynamic Coordination in the Brain: From Neurons to Mind, Ernst **Strüngmann Forum**, Frankfurt am Main, Germany, 2009
- Laboratory for Engineering Man/Machine Systems, **Brown University**, Providence, USA "Psychophysical sensitivity maps of global shapes." 2000
- Groupe de Recherche En Neuropsychologie Experimentale, **Université de Montréal**, Québec, Canada "Slow development of perceptual organization in humans." 2000
- Center for Neural Science, **NYU**, New York, NY, USA "Binocular rivalry: Normal and abnormal aspects." 1997
- **Smith Kettlewell** Eye Research Institute, San Francisco, USA "Gestalten of today: Context dependent spatial interactions in human vision." 1996
- Department of Brain and Cognitive Sciences, McDonnell-Pew Center for Cognitive Neuroscience at **MIT**, Cambridge, Massachusetts, USA "Gestalten of today: Context dependent spatial interactions in human vision." 1996
- **NEC Res Inst**, Princeton, New Jersey, USA "When the brain changes its mind: Interocular grouping during binocular rivalry." 1996
- Vision Sciences Laboratory, **Harvard University**, Cambridge, Massachusetts, USA "Gestalten of today: Context dependent spatial interactions in human vision." 1996
- Mind/Brain Institute, **Johns Hopkins University**, Baltimore, Maryland, USA "Perceptual sensitivity maps within globally defined visual shapes." 1994
- Hebb symposium on Neurons and biological dynamics. The **Fields Institute** of Research in the Mathematical Sciences, Toronto, Canada "Points of synchrony in retinotopic maps." 1994
- Center for Neural Science, **NYU**, New York, NY, USA "Perceptual sensitivity maps within globally defined visual shapes." 1994
- Computation and Neural Systems Program, **Caltech**, Pasadena, California, USA "Effect of closure in figure-ground segmentation," 1993

Vezető kutatóként elnyert kutatási pályázatok:

- **NKFIH ADVANCED 152190** Az ember agyi és viselkedéses fejlődésének Goldilocks zónája 2026-2029
- **OTKA K 143084** Az emberi mentális képzelet objektív viselkedéses mérése és agykérgi hálózati korrelátumai 2022-2026
- **HUN-REN-ELTE-PPKE** Serdülőkori Fejlődés Kutatócsoport 2022-2027

- **OTKA K 134370** Agykérgi funkcionális kapcsolatok érése serdülőknél a csontkor függvényében 2020-2024
- **MTA-PPKE** Serdülőkori Fejlődés Kutatócsoport 2017-2022
- **PPKE Központi Alapok Program 1.1** 2013-2020
- **OTKA NN 110466** A vizuális észlelés dinamikus egyensúlyának fejlődési és klinikai sajátosságai. 2014-2017
- **OTKA NK 104481** Miből lesz a felnőtt agy? A serdülőkor, mint az agykérgi fejlődés kritikus periódusa 2013-2016
- **MTA-BME** Kognitív Tudományi Kutatócsoport 2007-2011
- **OTKA NF 60806** Occipital Visual Dysfunction and Its Consequences in Hungarian Williams Syndrome Children 2006-2011
- **National Science Foundation (NSF)** USA CARREER program/CRI research grant # 0126151, 2001-2004
- **National Science Foundation (NSF)** USA/CRF workshop grant # 126158, 2001-2002 Workshop on Williams Syndrome and the issue of Neurogenetic Developmental Disorders.
- **James S. MacDonnell Foundation** # 1996-2000 Spatial continuity, contour closure & skeletons: Psychological, physiological & computational aspects of perceptual organization
- **US-Hungarian Joint Fund NSF USA - HAS** 1994-1996 Plasticity of stereopsis

Oktatásszervezési tevékenység:

- **PPKE Pszichológia BA** szakfelelősség
- **BME Pszichológia DI** akkreditációjában való részvétel, a DI vezetése
- **BME Kognitív tanulmányok/Cognitive studies (in English) MA/MSc** akkreditációjában való részvétel, szakfelelősség
- **BME Pszichológia MA / Kognitív Pszichológia szakirány** akkreditációjában való részvétel, szakirányfelelősség

Tudományon kívüli érdeklődés és eredmények:

- **Kosárlabda**
 - 110-szeres nemzeti válogatott, 1975-1980
 - Olimpiai 4. hely, 1980
- **Fotográfia:**
 - Látványos Tudomány 2006 (Novartis & Daily Telegraph), kategória győztes
 - Salon 2000, The first show of the New Millenium, Limner Gallery NY NY USA, kiállító
 - NY Arts Biennial'97, NYU and Eight Floor Gallery NY NY USA 1997 kiállító